

Varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia Hyve-mallin mukaisesta moniammatillisesta yhteistyöstä

Inkeri Karlsson

2020 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia Hyve-mallin
mukaisesta moniammatillisesta yhteistyöstä**

Inkeri Karlsson
Sosionomi
Opinnäytetyö
Toukokuu 2020

Inkeri Karlsson

Varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia Hyve-mallin mukaisesta moniammatillisesta yhteistyöstä

Vuosi

2020

Sivumäärä

54

Lasten ja perheiden hyvinvoinnin tukeminen on varhaiskasvatuksen ja neuvolan yhteistyön tavoitteena. Vuonna 2012 pääkaupunkiseudulla käyttöön otettu Hyve-malli on kehitetty tukemaan tätä yhteistyötä. Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia Hyve-mallin mukaisesta moniammatillisesta yhteistyöstä. Tutkimuksessa etsitään vastauksia siihen, millä tavoin Hyve-mallia toteutetaan, millaisia kokemuksia yhteistyöstä on ja millaisia vaikutuksia yhteistyöllä on lasten hyvinvointiin sekä millä tavoin yhteistyötä voisi kehittää. Yhteistyökumppanina toimi kunnallinen päiväkotiyhteisö Espoossa.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys muodostuu varhaiskasvatussuunnitelmasta, lasten hyvinvoinnista, moniammatillisesta yhteistyöstä ja Hyve-mallin eri vaiheista. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja aineisto kerättiin teemahaastattelulla. Teemahaastattelut toteutettiin keväällä 2020 päiväkodilla sekä puhelimitse. Haastattelut analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

Tutkimuksen tuloksista selviää, että varhaiskasvatuksen opettajat olivat tyytyväisiä Hyve-malliin. Yhteistyö neuvolan kanssa koettiin merkitykselliseksi ja neuvolan roolia pidettiin tärkeänä tuen mahdollistamisessa lapselle. Palautteen saaminen neuvolalta koettiin tärkeäksi osaksi prosessia. Varhaiskasvatuksen opettajat pitivät tärkeänä vanhempien osuutta Hyve-mallin toteutumisessa ja Hyve-lomake lapsesta koettiin monipuolisiksi ja kattaviksi, lasten hyvinvointia tukeviksi.

Hyve-mallin mukaisella yhteistyöllä on mahdollista tukea lasten hyvinvointia, kun se kaikilta osin toimii. Kehittämisehdotukset liittyivät neuvolan palautteeseen ja yhteistyön lisäämiseen neuvolan kanssa. Varhaiskasvatuksen opettajat toivoivat tiiviimpää yhteistyötä erityisesti sellaisten lasten kohdalla, joista heillä on herännyt huoli.

Inkeri Karlsson

Early childhood education teachers' experiences of multiprofessional cooperation according to Hyve-model

Year	2020	Pages	54
------	------	-------	----

Support for the well-being of children and families is the aim of cooperation between early childhood education and child health clinics. Hyve-model was introduced in 2012 in the Helsinki metropolitan area and it has been developed to support this cooperation. The aim of this thesis was to study the experiences of early childhood education teachers of multiprofessional cooperation according to Hyve-model. The thesis looked for answers on how Hyve-model is implemented, what are the experiences of cooperation and what is the impact of cooperation on children's well-being and how cooperation could be developed. The partner was a municipal day care centre in Espoo.

The theoretical framework of the thesis consists of the curriculum for early childhood education, children's well-being, and the different stages of Hyve-model. The thesis was carried out as a qualitative study and the material was collected through thematic interviews. The interviews were conducted in spring 2020 at the municipal day care and by telephone. The interviews were analysed through qualitative content analysis.

The findings of the thesis show that early childhood education teachers are satisfied with the Hyve-model. The cooperation with the child health clinic was felt to be relevant and the role of the child health clinic was considered important in enabling the support for the child. Receiving feedback from the child health clinic is considered an important part of the process. Early childhood education teachers considered the role of parents in the implementation of Hyve-model important and Hyve-form concerning the child, was perceived as versatile and comprehensive, supporting children's well-being.

Cooperation based on Hyve-model can support the well-being of children when it functions in all its aspects. The development proposals were related to the feedback from the child health clinic and the increasing of cooperation with the child health clinic. Early childhood education teachers hoped for closer cooperation, especially when the children have raised concern.

Keywords: Hyve-model, children's well-being, multiprofessional cooperation, early childhood education plan

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteet.....	8
2.1	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma	8
2.2	Lapsen varhaiskasvatuskeskustelut	9
3	Lasten hyvinvointi.....	10
3.1	Varhaiskasvatuksen vaikutus lasten hyvinvointiin	11
3.2	Lasten hyvinvoinnin tukeminen varhaiskasvatuksessa	12
3.2.1	Vahvuudet	12
3.2.2	Tuen tarve ja toteutus.....	13
4	Monialainen ja moniammatillinen yhteistyö.....	14
4.1	Moniammatillinen yhteistyö käsitteenä	14
4.2	Moniammatillinen yhteistyö varhaiskasvatuksessa	15
4.3	Varhaiskasvatuksen ja neuvolan välinen yhteistyö	17
5	Hyve-malli.....	17
5.1	Hyve-mallin tavoitteet	18
5.2	Valmistautuminen Hyve-keskusteluun.....	19
5.3	Hyve-keskustelu	20
5.4	Tiedonsiirto varhaiskasvatuksesta neuvolaan	21
5.5	Neuvolan palaute.....	21
6	Opinnäytetyön toteutus	22
6.1	Opinnäytetyön tavoitteet ja tutkimuskysymykset	22
6.2	Laadullinen tutkimus	23
6.3	Teemahaastattelu.....	23
6.4	Aineiston analyysi	25
6.5	Eettisyys ja luotettavuus.....	28
7	Tutkimuksen tulokset	29
7.1	Hyve-mallin toteuttaminen	30
7.2	Kokemuksia Hyve-mallista	31
7.2.1	Yhteistyö.....	32
7.2.2	Perheen tukeminen	33
7.2.3	Tiedonsiirto.....	34
7.3	Kehittämisehdotuksia.....	36
8	Johtopäätökset	37
9	Pohdinta	39
	Lähteet.....	42
	Kuviot	46

Taulukot	46
Liitteet	47

1 Johdanto

Tänä päivänä koulutiensä aloittaa yhä moninaisempi joukko lapsia. Tuen tarve on lisääntynyt eikä siihen aina osata tai ole välttämättä mahdollisuutta puuttua ajoissa. Tämä tuen tarve näkyy jo päiväkotien arjessa ja on erityisen tärkeää, että tuen tarpeet sekä myös lasten vahvuudet huomataan jo varhaiskasvatuksessa. Vuonna 2012 otettiin käyttöön varhaiskasvatuksessa Espoossa, Helsingissä ja Vantaalla Hyve-malli, jonka tavoitteena on löytää, ja huomata ajoissa lasten vahvuudet ja mahdollinen tuen tarve hyvässä yhteistyössä päiväkodin, neuvolan ja vanhempien kanssa lapsen 4-vuotistarkastuksen yhteydessä.

Varhaiskasvatuslaissa (540/2018) on hyvin kiteytetty se, mitä varhaiskasvatukselta odotetaan. Varhaiskasvatuslaissa on määriteltä, että varhaiskasvatuslailla tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta. Varhaiskasvatuslaki velvoittaa suotuisassa ympäristössä jokaisen lapsen osalta edistämään kehitystä, terveyttä, hyvinvointia ja kokonaisvaltaista kasvua. Laki tukee ja edistää lapsia elinikäiseen oppimiseen, vuorovaikutustaitoihin, kestäviin ihmissuhteisiin sekä ohjaa lapsia vastuulliseen ja tasa-arvoiseen toimintaan. (Helenius & Lummelahti 2018, 13.)

Jokainen lapsi on erilainen omine tarpeineen ja niihin varhaiskasvatuksessa pyritään vastaamaan kasvatuksen, hoidon ja opetuksen keinoin. Välillä kuitenkin tarvitaan enemmän tukea. Tuen tarvetta ei kuitenkaan aina huomata tai ajatellaan, että sen tarve menee ohitse lapsen kasvaessa ja kehittyessä. Tällöin saatetaan olla myöhemmin tilanteessa, jossa ihmetellään miksi asioihin ei olla aiemmin puututtu. (Huhtanen 2004, 9.) On lapsen etu, että siinä missä vahvuudetkin huomataan, nähdään myös tuen tarve ajoissa. Hyve-mallilla pyritään juuri vastaamaan tähän, lapsen etua ja hyvinvointia ajaen. Tässä opinnäytetyössä teoreettinen viitekehys sijoittuu varhaiskasvatussuunnitelman, lasten hyvinvoinnin, moniammatillisen yhteistyön ja Hyve-mallin ympärille.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia Hyve-mallin mukaisesta moniammatillisesta yhteistyöstä ja sen vaikutuksesta lasten hyvinvointiin. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jossa pyrittiin vastaamaan kolmeen tutkimuskysymykseen: millä tavoin Hyve-mallia toteutetaan, millaisia kokemuksia varhaiskasvatuksen opettajilla on Hyve-mallin mukaisesta yhteistyöstä ja sen vaikutuksesta lasten hyvinvointiin ja millaisia kehitysehdotuksia varhaiskasvatuksen opettajilla on Hyve-mallin mukaiseen yhteistyöhön. Teemahaastattelut toteutettiin Espoon kunnallisen päiväkodin neljälle varhaiskasvatuksen opettajalle sekä yhdelle varhaiskasvatuksen erityisopettajalle ja tulokset analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

2 Varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteet

Varhaiskasvatustalaki ohjaa varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laatimista. Lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen ja varhaiskasvatuksen tavoitteista säädetään varhaiskasvatustalassa. Vaikka huoltajilla on lapsen kasvatuksesta ensisijainen vastuu, on varhaiskasvatuksella tärkeä osa lapsen kasvussa ja oppimisessa ja koko perheen hyvinvoinnin tukemisessa. Suunnitelmallinen ja tavoitteellinen kasvatust, opetust ja hoitust ovat kokonaisuust, jolla tarkoitetaan varhaiskasvatustusta. (Opetusthallitus 2018, 7.)

Varhaiskasvatuksen tavoitteet on määritelty varhaiskasvatustalassa (540/2018). Tavoitteena on kiteytetysti edistää lapsen kasvua, kehitystää ja oppimista kokonaisvaltaisest i yhdessä lapsen huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on myös ehkäistä syrjäytymistä sekä edistää tasa-arvoa. Lasten osallisuus yhteiskunnassa vahvistuu varhaiskasvatustuksessa opituilla tiedoilla ja taidoilla. (Opetusthallitus 2018, 14.)

2.1 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Jokaiselle lapselle varhaiskasvatustuksessa tulee varhaiskasvatustalakiin (540/2018) perustuen laatia oma varhaiskasvatussuunnitelma, josta vastaa varhaiskasvatuksen opettaja. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tehdään, kun lapsi on aloittanut päiväkodissa tai perhepäivähoidossa. (Ahonen 2017, 22.) Varhaiskasvatussuunnitelma turvaa lapselle oikeuden saada kasvatustusta, opetustusta ja hoitust, jotka ovat suunnitelmallista ja tavoitteellista. Varhaiskasvatussuunnitelmassa perustana on lapsen etu ja tarpeet. Pedagogiselle toiminnalle asetetaan tavoitteet, jotka kirjataan suunnitelmaan. Nämä tavoitteet huomioidaan, kun suunnitellaan ja toteutetaan lapsiryhmän toimintaa sekä kun kehitetään oppimisympäristöä ja toimintakulttuuria. Vähintään kerran vuodessa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa päivitetään. (Opetusthallitus 2018, 9-10.) Varhaiskasvatustuksessa on myös käytännön työssä liitettyinä ryhmäkohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, joka tavallaan suhteuttaa koko ryhmän konkreettisen arjen valtakunnalliseen, paikalliseen ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. (Ahonen 2017, 19-20.)

Varhaiskasvatustuksessa pedagoginen suunnittelu ja dokumentointi sisältää lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tekemisen. Lapsiryhmän pedagogisen toiminnan perustana on tuntee lapsen vahvuuksia ja mielenkiinnon kohteita sekä tiedostaa lapsen tuen tarpeita. Lapsiryhmän toiminnassa keskeisimmät tavoitteet tulevat ilmi lapsen varhaiskasvatussuunnitelman prosessin kautta. Tämän vuoksi on erityisen tärkeää lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa tehdessä, että suunnittelu on huolellista ja pitkäjänteistä. Suunnittelussa tarvitaan erilaisia tietoja lapsesta eri tahoilta. Varhaiskasvatussuunnitelman prosessi lähtee siitä liikkeelle, että varhaiskasvattajat ovat tutustuneet ohjeistuksiin ja lomakkeisiin, jota heidän työnsä vaatii. Lapsesta kerätään tietoa erilaisin keinoin arjessa, kuten kuuntelemalla ja havainnoimalla lasta, keskustelemalla lapsen kanssa ja tutustumalla lapsen aiempiin dokumentoituihin asiakirjoihin. Kasvattajien kesken, kasvattavatiimissä, on tärkeää keskustella lapsen vahvuuksista ja mahdollisista

tuen tarpeista. Konkreettiset esimerkit lapsen arjesta auttavat hyvin keskustelussa. (Järvinen 2018, 33.)

Vähintäänkin kerran vuodessa varhaiskasvatussuunnitelman lomake tarkennetaan lapsen varhaiskasvatuskeskusteluissa ja myös aiemmin, mikäli tilanne niin vaatii. Varhaiskasvatussuunnitelmaprosessissa on erilaisia vaiheita ja prosessiin osallistuu huoltajan ja lapsen lisäksi sellaiset henkilöt, jotka vastaavat lapsen kasvatuksesta, opetuksesta ja hoidosta. Varhaiskasvatussuunnitelmaa tehdessä on erityisen tärkeää, että sekä vanhempien että henkilöstön molempien näkemykset lapsen kehityksestä ja oppimisesta sekä havainnoista otetaan huomioon. Lapsen yksilölliset tarpeet ja kiinnostuksen kohteet, vahvuudet ja osaaminen pitää tuntee, kun aloitetaan laatimaan suunnitelmaa. Lisäksi tulee tiedostaa ja huomioida lapsen tausta kulttuurillisesti ja kielellisesti. Lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tuetaan pedagogisella toiminnalla ja nämä pedagogiset toiminnot tulee olla suunnitelmaan kirjattavissa tavoitteissa. Myös lapsen tuen tarve, ja miten se toteutuu, tulee kirjata suunnitelmaan. Aina kun varhaiskasvatussuunnitelmaa päivitetään tai laaditaan, käytetään apuna aiempia suunnitelmia ja pedagogista dokumentointia. (Opetushallitus 2018, 10-11.)

Espoossa päiväkodeissa varhaiskasvatussuunnitelman tekeminen ja päivittäminen on säännöllistä. Lisäksi pyritään, että huoltajan avustuksella lapsi pääsee ikätasonsa ja oman kehityksensä mukaisesti osallistumaan. Espoon varhaiskasvatussuunnitelman mukaan keskusteluja käydään useammin kuin kerran vuodessa jo monen lapsen kohdalla. Espoon varhaiskasvatussuunnitelmassa kerrotaan keskustelun olevan prosessinomaista, mikä tarkoittaa sitä, että siihen sisältyy kaikki muu viestintä sekä päivittäiset kohtaamiset lapsen huoltajien kanssa. Myös lapsen ryhmässä kaikki kasvattajat osallistuvat varhaiskasvatussuunnitelman tekemiseen. Tarvittaessa suunnitelman tekemisessä saadaan apua erityisopettajalta tai kieli- ja kulttuuriopettajalta. Jokaisella mukana olevalla kasvattajalla on vastuu suunnitelmasta. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsesta tehdyt havainnot kuin myös pedagogisen dokumentoinnin avulla saatu tieto, otetaan huomioon suunnitelmaa tehdessä. Espoossa päiväkodeissa varhaiskasvatuksen opettaja käy huoltajien kanssa varhaiskasvatuskeskustelut sekä huolehtii keskustelun myötä sovittujen asioiden kirjaukset lomakkeisiin. (Espoon kaupunki 2019, 9-10.)

2.2 Lapsen varhaiskasvatuskeskustelut

Kun puhutaan vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyöstä, nousee keskiöön lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tekeminen ja siihen liittyvä varhaiskasvatuskeskustelu. Tämä tarkoittaa sitä, että vanhempien kanssa varhaiskasvattajat tekevät lapsen suunnitelman yhteistyössä. (Tahkokorpi-Kamppuri 2018, 19.) Vanhemmat saavat ennen varhaiskasvatuskeskustelua siihen liittyvän lomakkeen ja kasvattajat ohjeistavat miten valmistautua keskusteluun. Varhaiskasvatuskeskustelun jälkeen sovitaan tavoitteet ja jatkosuunnitelma vanhempien

kanssa. Tämän jälkeen on tärkeä käydä tiimissä keskustellen läpi, mitä asioita keskustelussa on tullut esille. (Järvinen 2018, 33.)

Yleisesti voidaan todeta, että varhaiskasvatuskeskustelut ovat myönteisiä tapahtumia, joissa vanhemmat saavat tietoa lapsesta, kuten miten lapsi toimii päiväkodissa, millaista hänen arkielämänsä on ja millainen toimija lapsi on ryhmässä. Sekä varhaiskasvatuksen ammattilaiset että vanhemmat ovat molemmat lapsen asiantuntijoina varhaiskasvatuskeskustelussa ja antavat oman näkemyksensä lapsesta. Vanhemmat kokevat varhaiskasvatuskeskustelun useimmiten tilanteena, jossa keskustellaan niin varhaiskasvatuksen kuin kodin tavasta kasvattaa lasta. Haasteena varhaiskasvatuskeskusteluissa kasvattajat kokevat sen, kun joudutaan puhumaan lapsen kohdalla heränneestä huolesta (Alasuutari 2010, 51, 59-64.)

Vanhempien ja kasvattajien välisissä keskusteluissa nousee vahvasti esiin erilaiset käsitykset, ajattelutavat, kasvatukselliset arvot ja ihmiskäsitys. Nämä edellä mainitut koskevat lasta, lapsen kehitystä ja oppimista sekä varhaiskasvatusta. Vanhempien ja kasvattajien keskustelut ovat alttiita erilaisille ristiriidoille. Ristiriidat syntyvät helposti, kun erilaiset ajattelutavat kohtaavat näin merkityksellisissä asioissa. Keskusteluihin tarvitaan erilaisia välineitä ja toimintamalleja, jotta saadaan vanhempien ja kasvattajien ajattelutavat yhteiseksi voimavaraksi. (Nummenmaa & Karila 2011, 61.)

Varhaiskasvatuskeskustelut mielletään nykyään jo työmuodoiksi, joilla tuetaan yhteistyötä vanhempien ja kasvattajien välillä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tukee tätä yhteistyötä. Melkein jokaisen vanhemman kanssa varhaiskasvatuskeskusteluja käydään, mutta niiden sisältö vaihtelee. Kun mietitään kasvattajien roolia keskusteluissa, on heillä hyvin erilaiset valmiudet keskusteluihin, keskustelun tehtävää tulkitaan eri tavoin sekä vanhempien suhtautuminen keskusteluun vaihtelee. Ei siis ole itsestään selvää, että päästään vanhempien ja kasvattajien kanssa ideaaliseen kasvatusyhteistyöhön, mutta tärkeintä on se, että pyritään mahdollisimman lähelle sitä. Vanhemman kuulluksi tuleminen vaikuttaa paljon kasvatusyhteistyön kehittymiseen, ja olennaista onkin kehittää kuuntelemisen taitoa. (Nummenmaa & Karila 2011, 62, 67.)

3 Lasten hyvinvointi

Hyvinvointia voidaan kuvailla moniulotteiseksi sekä käsitteenä että ilmiönä (Salmi & Lipponen 2013, 3). Hyvinvointi voi olla taloudellista, mutta myös ihmissuhteiden, ympäristön ja elämän laatuun liittyvää. Kokemuksien, persoonallisuuden ja luonteen luomaa pidempikestoista tyytyväisyyttä sanotaan onnellisuudeksi. Ojalan (2015, 121-122) mukaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on jo vuonna 2005 todettu, että hyvinvoinnin tukeminen on osa varhaiskasvatusta Suomessa.

3.1 Varhaiskasvatuksen vaikutus lasten hyvinvointiin

Professori Edward Melhuish kirjoittaa julkaisussaan (2014, 33) varhaiskasvatuksen ja hoidon vaikutuksesta kohentuneeseen lasten hyvinvointiin. Ihmisten sosiaalisella taustalla on vaikutusta heidän kehitykseensä ja terveyteensä. Lasten mahdollisuudet elämään ja hyvinvointiin eivät ole tasaantuneet, vaikka sosiaalinen ja koulutuksellinen uudistus on kehittynyt paljon. Köyhemmistä lähtökohdista tulevilla lapsilla on usein heikommat mahdollisuudet pärjätä. Tämän vuoksi varhaiskasvatuksen tulee olla samanveroista kaikille lähtökohdista huolimatta. Edward Melhuishin mukaan oppimismahdollisuuksien parantaminen on tehokkain keino tasata lasten mahdollisuuksia, ja paras tulos saavutetaan kodin ja varhaiskasvatuksen yhteistyöllä. Melhuish kannattaa varhaiskasvatuskeskusten muodostamista, jotka yhdistävät opetuksen, lastenhoidon, vanhempien tukemisen ja terveydenhuollon palvelut. Englannissa tätä on jo kehitetty; Sure Start-keskukset ovat olleet avainasemassa terveydenhuollon, koulutuksen ja hyvinvointipalveluiden yhteen tuomisessa. Keskuksille tehdyn arvion mukaan suurin hyöty on lapsille, joiden lähtökohdat eivät ole parhaat mahdolliset.

Varhaiskasvatuksen tulee olla laadullisesti riittävää, jotta siitä on hyötyä lasten hyvinvoinnille. Se tarkoittaa korkealaatuista, kohtuuhintaista sekä helposti saavutettavaa varhaiskasvatusta, mikä mahdollistaa molempien vanhempien töihin palaamisen. Tutkimukset osoittavat, että Pohjoismaissa on useimmiten parhaimmat järjestelmät, joissa nämä kaikki yhdistyvät. Melhuish (2014, 36) viittaa tanskalaiseen sosiologiin Esping-Anderseniin (2004), joka uskoo Pohjoismaiden tulosten johtuvan korkealaatuisesta ja kaikille kuuluvasta varhaiskasvatuksesta. Kun varhaiskasvatus tuli kaikille mahdolliseksi, alkoi myös lasten kognitiivinen eriarvoisuus vähenemään.

Heikka, Hujala & Turja (2009, 38-39) pohtivat hyvinvoinnin määritelmää ja sen jaottelua. Siinä on kolme ulottuvuutta, jotka ovat fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen hyvinvointi. Kuitenkin kokonaisvaltaista hyvinvointia ajatellessa, on kiinni paljon siitä, miten kukin yksilö sen kokee. Tämän vuoksi hyvinvoinnin arviointi on vaikeaa. Varhaiskasvatuksessa liikunnalla ja perushoidolla toteutetaan fyysistä hyvinvointia, eli suorituskykyä ja fyysistä terveyttä. Sosiaalisen hyvinvoinnin perusta on sosiaalinen vuorovaikutus, jolla tarkoitetaan muiden ja myös itsensä kunnioitusta, arvostusta ja hyväksyntää, kokemusta tulla hyväksytyksi ja rakastetuksi sekä ystävyyden kokemusta. Myönteiset kokemukset itsestä, osaamisestaan ja itsenäisestä toiminnastaan voidaan luokitella psyykkiseksi hyvinvoinniksi. Näkemys hyvinvoinnista varhaiskasvatuksessa on psykologis-pedagoginen. Sen mukaan lapsi on hyvinvoiva, kun hän nauttii yhdessäolosta, on iloinen, leikkii, sekä on kiinnostunut ympäristöstään ja arjen toimista. Lasten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen on varhaiskasvatuksen ensisijainen tavoite.

3.2 Lasten hyvinvoinnin tukeminen varhaiskasvatuksessa

Lapsi kehittyy ja kasvaa nopeimmin ensimmäisinä elinvuosinaan, ja tämän vuoksi varhaislapsuus on myös kaikkien altteinta aikaa ympäristön vaikutuksille. Siksi lapsen hyvinvoinnin tukeminen alkaa jo siitä hetkestä, kun lapsi on äidin vatsassa. Erilaisiin lapsen elämän etappeihin, kuten varhaiskasvatukseen siirtymiseen, tulisi kiinnittää erityisesti huomiota. Tulevaisuutta ennakoivan näkemyksen tulisi olla varhaiskasvatuksessa itsestänselvyys ja helposti toteutettavissa oleva toimintatapa. Useimmiten päätöksiä tehdään kuitenkin hyvin lyhytnäköisesti ja ongelmat tulevat esiin myöhemmin. Ongelmien sijasta tulisi keskittyä hyvinvointiin ja sen edistämiseen. Varhaiskasvatuksen, kuten koulunkin, tärkeimmän tavoitteen tulisi olla lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen edistäminen. Jotta voidaan edistää lapsen hyvinvointia, tulee suunnittelun ja toiminnan lähteä aina lapsen psykologisista tarpeista. Tämä tarkoittaa tietoa siitä, miten lapsi kehittyy ja mitä hän sitä varten tarvitsee. (Ahtola 2016, 17-19.)

Johdonmukaisuus on lapsen edun mukaista varhaiskasvatuksen järjestämässä tuessa. Lapsen kehitystä ja oppimista tuetaan varhaiskasvatuksessa aina lapsen tarpeiden mukaisesti. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa todetaan, että kun tuen tarve huomataan riittävän ajoissa, saadaan tuki kohdennettua oikein. Näin on mahdollista edistää lapsen oppimista, hyvinvointia ja kehitystä. Tämän seurauksena ongelmien syntyä on mahdollista ehkäistä, eikä jo olemassa olevat ongelmat pääse kasvamaan tai muuttumaan monimuotoisemmiksi. (Opetushallitus 2018, 54.)

3.2.1 Vahvuudet

Lasten vahvuuksien huomioimisen vaikutus lasten kehitykseen ja hyvinvointiin on ilmeinen. Varhaiskasvatuksessa on kasvattajien vastuulla tuoda lapselle esiin hänen vahvuutensa, sillä jokaisella lapsella on vahvuuksia. Kun varhaiskasvattajat kiinnittävät huomiota lapsen onnistumisiin, se motivoi ja kannustaa lasta. Kun vahvuuksia huomioidaan koko lapsiryhmässä, luo se hyvää ilmapiiriä koko lapsiryhmään. Hyvinvointiin sisältyvät pysyvät ihmissuhteet, jotka luovat turvaa. On tärkeää osata ottaa huomioon lapsen yksilölliset vahvuudet ja tuen tarpeet sekä kieli- ja kulttuuritausta. Onnistumisien lisäksi myös leikkitaidot, huumorintaju sekä myötätunto ovat asioita, joita tulisi vahvuuksien tavalla huomioida, sillä nekin vaikuttavat positiivisesti lapsen hyvinvointiin ja kehitykseen. Tämän lisäksi lapsen perustarpeista tulee huolehtia. Tukemalla lapsen myönteistä käsitystä itsestään vahvuuksien kautta, on lapsella paremmat mahdollisuudet hyödyntää niitä elämänsä aikana. On tärkeää, että lapsi kokee olevansa arvostettu ja hyväksytty, ja että häntä kuunnellaan ja hänen sosiaalista käyttäytymistään tuetaan. Hyvän huomaaminen lapsissa voi parhaassa tapauksessa olla lapsiryhmän toimintatapa. (Heikka ym. 2009, 38-39; Järvinen 2018, 37.)

VKK-Metron yhtenä kehittämistyön tavoitteena oli 4-vuotiaiden lasten hyvinvointi, sen tarkastelu ja edistäminen. Hyve-mallia arvioivassa tutkimuksessa huomattiin, että

varhaiskasvatuksen ja neuvolan työntekijät kirjaavat Hyve-lomakkeelle lapsen jo osaamia taitoja ja vahvuuksia. Lomakkeen avulla saadaan tietoa lapsen voimavaroista, joiden tunnistamisen avulla voidaan tukea ja vahvistaa olemassa olevia taitoja entisestään. Kun mietitään lapsen hyvinvointia, on perusteltua tarkastella lapsen voimavaroja sen edistäjänä. (Salmi & Lipponen 2013, 42.)

3.2.2 Tuen tarve ja toteutus

Varhaiskasvatussuunnitelma toimii keskeisenä dokumenttina, kun lapsen kehitys ja oppiminen tarvitsee tukea. Siihen tulee kirjata tiedot kehityksen ja oppimisen tuesta, millainen vastuu ja työnjako niiden suhteen on tehty, millaisia tukitoimenpiteitä on otettu käyttöön sekä niiden arviointia. Ensisijaisesti varhaiskasvatuksessa vastataan tuen tarpeeseen inklusion edellyttämällä mallilla, millä tarkoitetaan lapsen olemista osana koko ryhmän toimintaa. Inklusiivisessä varhaiskasvatuksessa huomio keskitetään lapsen vahvuuksiin, ja sen kautta pyritään vastaavaan tuen tarpeisiin. Ryhmän yhteisissä toiminnoissa mukana oleminen on inklusion mukaista, ja siinä erityisesti pyritään huomioimaan lasten vahvuudet. Näin jokainen on oma arvokas yksilönsä ryhmässä. Kun toimintaa ohjataan joustavasti pedagogisiin toimintoihin, tukee se jokaista ryhmän lasta. (Ahonen 2017, 156-157.)

Varhaiserityisopettajan asiantuntijuus tuen määrittelemisessä on ilmeinen. Varhaiserityisopettajalla on mahdollisuus auttaa ja tarjota tukeaan päiväkodin tukitoiminen lisäksi, riippuen lapsen tuen tarpeesta. Näin on mahdollista saada lapsen yksilöllisiin tarpeisiin tukea. Useimmiten varhaiskasvatuksen erityisopettaja on konsultointiapuna ryhmälle. Tarvittaessa on mahdollista tarjota pedagogisia erityispalveluita, kuten hyödyntää apuvälineitä tai erilaisia tietotekniikan välineitä. Välillä lapsen tuen tarve on niin iso, että tarvitaan suurempia muutoksia ryhmään, kuten rakenteellisia muutoksia tai lasten ja varhaiskasvatuksen henkilökunnan määrän muuttamista. Mikäli lapsen omassa ryhmässä ei pystytä vastaamaan lapsen kehityksen ja oppimisen tuen tarpeisiin, on lapsella mahdollisuus päästä erityisryhmään. Oli lapsen tuen tarve pieni tai suuri, on sitä joka tapauksessa arvioitava säännöllisesti. (Ahonen 2017, 158-160.)

On hyvin yksilöllistä, millaista tuen tarve on lapsilla. Oppimisen ja tuen tarpeita on kuitenkin jokaisella, ne voivat olla pidempiaikaisia tai vain hetkellisiä. Lapsi kehittyy koko ajan, kun hän oppii tai harjoittelee jotain uutta asiaa. Kun varhaiskasvatuksessa toteutetaan tukea, on se aina suunnitelmallista. Oppimisympäristö järjestetään sellaiseksi, että siinä on turvallista leikkiä, oppia ja harjoitella vuorovaikutusta. Lapsen tuen tarpeet ovat juuri ne tärkeimmät toiminnan suunnittelun palikat. Tuen tarve ja sen toteuttaminen ei saa olla este varhaiskasvatuksessa, vaan sen tulee olla mahdollisuus koko ryhmän yhteiselle toiminnalle. Tuen toteuttamista suunnitellessa tulee kiinnittää huomiota pedagogisiin tavoitteisiin ja siihen, kuinka ne saadaan osaksi varhaiskasvatuksen arkea. (Järvinen 2018, 42-43.)

Valtioneuvoston teettämän tutkimuksen loppuraportissa (2018, 4-5) on todettu, että varhaiskasvatuksessa tuen arvioidaan toteutuvan pääosin hyvin. Varhaiskasvatuksen päivittäisessä toiminnassa järjestetään tukea, mutta kuitenkin jää epäselväksi, että onko tuki pedagogisesti riittävä lapsille, jotka tarvitsevat tukea paljon. Raportista ilmenee, että rakenteellisia tukitoimia ei ole mahdollista saada nopeasti ja niitä tarjotaan vain pienelle osalle tuen tarvitsevista lapsista. Osin on myös epäselvää, että millaiset resurssit ovat varhaiskasvatuksen työntekijöillä antaa tukea. Vaihtelevat käsitteet eri varhaiskasvatuksen palveluntarjoajien kesken ovat haasteena, sillä tulkinta tuen tarpeesta ja muodoista on moninaista. Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki, joka vaatii resursseja toteutuakseen, järjestetään pääosin varhaiskasvatuksessa. Lapsia, joilla ei ole merkittävää tuen tarvetta, ohjataan enemmän avoimen varhaiskasvatuksen piiriin. Tuloksista ilmenee, että enemmän resursseja vaativaa tukea tarvitsevia lapsia on kunnallisessa hoidossa ja lasten määrä on kasvanut. Perustusopetuslakia myötäilevää jaottelua erityiseen ja tehostettuun tukeen käyttää suurin osa kunnista.

Lähtökohtana tuen järjestämiselle ovat tarpeet, joita lapsella on oppimiseen ja kehitykseen liittyen. Lapsen vahvuudet tulee tässä kohtaa huomioida yhtä lailla. Jokaisen lapsen tulee saada kokea itsensä hyväksytyksi sellaisenaan, kun hän on. Yhteistyön merkitys nousee, kun tuen tarve on havaittu ja sitä lähdetään suunnittelemaan, toteuttamaan ja arvioimaan. Yhteistyötä tehdään lapsen huoltajan, varhaiskasvatuksen opettajan ja erityisopettajan sekä muun varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa. Varhaiskasvatuksen arjessa järjestetään lapsen kehityksen ja oppimisen tuki. Useimmiten se tarkoittaa joustavia käytäntöjä ja järjestelyjä lapsen omassa ryhmässä. (Opetushallitus 2018, 54-55.)

4 Monialainen ja moniammatillinen yhteistyö

Katajamäki (2010, 158) on pohtinut monialaisen ja moniammatillisen yhteistyön eroja. Ne ovat toisiinsa hyvin kietoutuneet käsitteet. Monialaisuutta voidaan kuvata useiden alojen käsittävällä osaamisella. Monialaisuus usein käsittää eri hallintoalueiden välisen yhteistyön, kun taas moniammatillisuudella tarkoitetaan työryhmän toimintaa, joka on konkreettista ja vuorovaikutteista.

4.1 Moniammatillinen yhteistyö käsitteenä

Käsitteenä moniammatillinen yhteistyö mielletään epäselvänä, sillä se ymmärretään eri tavoin. Moniammatillista yhteistyötä kuvataan usein sateenvarjokäsitteenä, mikä sisältää ilmiöitä, jotka ovat monenlaisia ja monen tasoisia. Moniammatillisuudella saatetaan yhteen eri alojen ammattilaisten tietoja ja osaamista, ja sillä pyritään saamaan vastauksia kokonaisvaltaisen tiedon kokoamiseen. Nämä monet eri osaamisen näkökulmat tekevät yhteistyöstä moniammatillista. Sosiaali- ja terveysalalla moniammatillisuus kuvaa eri asiantuntijoiden

yhteistyötä. Isoherranen (2005) kuvaa viisi kohtaa, jotka kuvastaa moniammatillista yhteistyötä. Näitä ovat asiakaslähtöisyys, tiedon ja eri näkökulmien kokoaminen yhteen, vuorovaikutustietoinen yhteistyö, rajojen ylityksen ja verkostojen huomioiminen. (Isoherranen 2005, 13-14; Määttä & Rantala 2016, 109.)

Moniammatillisen yhteistyön perustana toimii asiakas, ja tavoitteena on nähdä asiakas kokonaisvaltaisesti. Synergiasta puhutaan silloin, kun moniammatillisella yhteistyöllä saadaan parempi tulos aikaiseksi, kuin yksittäisen henkilön suorituksella. Yhteinen, jaettu merkitys, on tuloksena onnistuneesta moniammatillisesta yhteistyöstä. Onnistuakseen tarvitaan vuorovaikutuksen ymmärtämistä ja pyrkimystä vaikuttaa siihen sekä kykyä löytää yhdessä moniammatillisessa ryhmässä asian ydin. Näiden lisäksi osapuolten tulee sitoutua yhteistyöhön. Moniammatillista yhteistyötä rakentaessa myös asiakas ja hänen omat verkostot tulee osata ottaa huomioon. Monialainen työskentely saatetaan kokea kielteisenä, mikäli se aiheuttaa lisää työtä vieden ajan muilta tehtäviltä tai resursseja ei ole tarpeeksi (Isoherranen 2005, 15-16; Kekoni, Mönkkönen, Hujala, Laulainen & Hirvonen 2019, 7,15.)

4.2 Moniammatillinen yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Määttä ja Rantala (2016, 105) ovat todenneet Kaukoluotoon (Kaukoluoto 2010) viitaten, että usein kuullaan sanottavan lapsen kasvatusvastuun olevan vanhemmilla. Tämän osalta on kuitenkin hyvä tiedostaa, että tänä päivänä sille asetetut ehdot ovat jo kauan sitten ohittaneet vastuullisimmankin vanhemman.

Varhaiskasvatuslaissa (540/2018) määritellään monialainen yhteistyö ja sen kehittäminen. Laki määrää, että kunnan on toimittava yhteistyössä eri tahojen kanssa järjestäessään varhaiskasvatusta. Näitä tahoja ovat opetuksesta, liikunnasta, kulttuurista, lastensuojelusta, neuvolatoiminnasta ja muusta sosiaalihuollosta vastaavat tahot. Tiivis yhteistyö ja jaettu asiointuntijuus ovat edellytyksiä nykyään sosiaali- ja terveydenhuollon kompleksisemmassa toimintaympäristössä. Lain myötä esimerkiksi paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä opetuksen viranomaisten kanssa (Ahonen 2017, 120; Kekoni ym. 2019, 12.)

Jokaisen lapsen tulee saada omien tarpeidensa ja kehityksensä mukaista opetusta, hoitoa ja kasvatusta. Tämän varmistamiseksi varhaiskasvatuksessa tuetaan näitä asioita yhteistyöllä, josta vastuu on varhaiskasvatuksen järjestäjillä. He vastaavat tuen suunnittelusta ja toteutuksesta sekä siitä, että tarvittaessa tuki on monialaista. (Opetushallitus 2018, 33.) Yhteistyön tärkeys nousee esiin, kun lapsi kasvaa ja oppii koko ajan muuttuvassa toimintaympäristössä. Hänen oppimisensa ja kehityksensä peilaa jatkuvasti myös sosiaaliseen ympäristöön, ja tämän vuoksi on tärkeää ymmärtää monialaisen ja moniammatillisen yhteistyön merkitys olennaisena osana varhaiskasvatusta. Alueellisten ja paikallisten toimijoiden, kuten esimerkiksi seurakunnan, kirjastojen ja liikunnasta vastaavien tahojen, kanssa tehtävä yhteistyö tukee yhteistyötä

ja varhaiskasvatuksen monipuolisuutta sekä edesauttaa varhaiskasvatuksen tavoitteiden onnistumista. (Ahonen 2017, 119-121.)

On tärkeää osata tehdä yhteistyötä niin yksittäisen lapsen asioiden kohdalla kuin laajemmasakin mittakaavassa. Keskustelu ja yhdessä vietetty aika eri toimijoiden välillä tukisi parhaiten aitoa yhteistyötä. Laadukkaan varhaiskasvatuksen näkemys voi olla hyvin erilainen, sillä eri ammattialan edustajat katsovat samaa asiaa eri näkökulmista. Vaikka varhaiskasvatuksen ammattilaiset tuntevat varhaiskasvatuksen kentän parhaiten, on kuitenkin hyvä tarkastella sitä tarvittaessa myös ulkoapäin, kuten neuvolan tai lastensuojelun näkökulmasta. Kun lapsesta herää neuvolassa, lastensuojelussa tai varhaiskasvatuksessa huoli kehityksestä tai hyvinvoinnista, on moniammatillisen yhteistyön merkitys suuri. Myös silloin, kun pohditaan tuen tarpeen arvioimista ja sen järjestämistä, on yhteistyön rooli tärkeä. Neuvolan laajaan terveystarkastukseen sisällytetään vanhempien suostumuksella varhaiskasvattajien arvio. Tämä arvio on osana lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja kehityksen arviointia sekä monialaisessa yhteistyössä tehtävää tuen tarpeiden tunnistamista. (Ahonen 2017, 121; Opetushallitus 2018, 34-35.)

Varhaiskasvatuksessa kasvattajien välinen sekä varhaiskasvatuksen kasvattajien ja vanhempien välinen kasvatusyhteistyö luovat yhdessä sen perustan, minkä päälle moniammatillinen yhteistyö voi rakentua. Kasvatusyhteistyössä tärkeää on vanhempien näkökulmasta se, että miten heidät nähdään ja miten heidän perhe-elämää tulkitaan. Vanhemmille on tärkeää kokea olevansa tasavertaisia varhaiskasvatuksen ammattilaisten kanssa. Kasvatusyhteistyö rakentuu neljän periaatteen mukaan, joita ovat luottamus, kuuleminen, dialogisuus ja kunnioitus. Kasvatusyhteistyö on kotona lapsen vanhempien vastuulla ja varhaiskasvatuksessa varhaiskasvattajien vastuulla. (Määttä & Rantala 2016, 106-107.)

Espoon varhaiskasvatussuunnitelmassa lapsen hyvinvointi on monialaisen yhteistyön yksi tärkeimmistä tavoitteista. Tähän sisältyvät myös perheille tarjottavat oikeat ja tarkoituksen mukaiset palvelut. Monialaista ja moniammatillista yhteistyötä tehdään monien eri toimijoiden kanssa, kuten esimerkiksi sivistystoimen kanssa yhteistyöhankkeissa. Myös eri oppilaitosten, seurakuntien, luontokoulujen, tutkimuslaitosten ja maahanmuuttajapalveluiden kanssa on yhteistyötä, ja lisäksi kattavat yhteistyön rakenteen löytyvät neuvolan, erikoissairaanhoidon ja terapiapalveluiden kanssa. Yhteistyötä linjaavat voimassa olevat salassapito- ja tiedonsiirtosäädökset. Espoossa toimii monialaisen yhteistyön niin sanottu Triangeli-malli, johon kuuluu varhaiskasvatus, neuvola ja kuntoutuspalvelut. Sen tehtävänä on selkiyttää prosesseja näiden toimijoiden yhteistyössä sekä varmistaa, että lapselle suunniteltu tuki aloitetaan heti tuen tarpeen selvittyä. Varhaiskasvatus ja neuvola tekevät yhteistyötä ikävuosittain terveystarkastusten yhteydessä, ja 4-vuotistarkastuksen yhteydessä hyödynnetään Hyve-mallin mukaista keskustelua vanhempien kanssa. Espoolla on yhteiset toimintatavat sovittuna siitä, miten perheitä ohjataan tarvittaessa tukipalveluiden piiriin. (Espoon kaupunki 2019, 28-29.)

4.3 Varhaiskasvatuksen ja neuvolan välinen yhteistyö

Varhaiskasvatuksen ja neuvolan välinen yhteistyö on 2000-luvulla ollut tiivistä lapsen kehityksen arvioinnissa. Neuvolan rooli lapsen hyvinvoinnin ja terveyden osalta on suurentunut uuden asetuksen myötä. Valtioneuvoston asetus (338/2011) neuvolatoiminnasta velvoittaa, että kunnan on järjestettävät vähintään kuusi terveystarkastusta lapsen ollessa 1-6-vuotias. Lisäksi laaja terveystarkastus tulee tehdä lapsen ollessa 18 kuukauden ja 4 vuoden ikäinen. Neuvolassa lapsen 4-vuotistarkastuksessa tehdään laaja-alainen arvio, joka kohdistuu lapsen kaikkiin hyvinvointiin ja terveyteen vaikuttaviin tekijöihin. Näihin sisältyvät lapsen kasvuympäristö sekä vanhempien hyvinvointi ja terveys. Varhaiskasvatuksessa olevan lapsen arvion tekevät yhteistyössä lääkäri, terveydenhoitaja, lapsen perhe sekä varhaiskasvatuksen opettaja. Mahdollisista jatkotutkimuksista, tuen tarpeesta tai hoidosta tehdään yhdessä lapsen ja hänen perheen kanssa arvio. Vuonna 2012 voimaan tulleen Hyve-mallin myötä neuvolaan ollaan yhteydessä silloin, kun herää huoli lapsesta. Kuvaus lapsesta lähetetään aina 4-vuotiaana, mutta muulloinkin, jos huoli on lapsesta noussut. Lapsen ja perheen hyvinvoinnin säännöllinen seuranta on neuvolan vastuulla. Pyydettyessä neuvolan terveydenhoitajalla on mahdollisuus osallistua lapsen varhaiskasvatuskeskusteluun. (Espoon kaupunki 2011, 29; Salmi & Lipponen 2013, 8; THL 2020.)

Lasten ja perheiden hyvinvointi on neuvolan ja varhaiskasvatuksen yhteistyön tavoite. Tutkimustiedon mukaan jo 4-vuotiaana on havaittavissa oppimisen haasteita, jotka liittyvät koulun alkuvaiheeseen. Aikaisemmin varhaiskasvatuksen ja neuvolan yhteistyössä tehdyt 3- ja 5-vuotistarkastukset on korvattu Hyve-mallin mukaisella tarkastuksella. Kaikki tieto ja kokemus lapsesta tulisi saada yhteiseksi näkemykseksi ja se onkin yhteistyön haasteena. Perheen ja lapsen osallisuus on tärkeää, ja tiedonsiirto neuvolan ja varhaiskasvatuksen välillä ei saisi muuttua mekaaniseksi tai irrallisiksi toisistaan. Pedagogista havainnointia varhaiskasvatuksessa ja neuvolan Lene-arviointimenetelmää (leikki-ikäisen neurologinen kehitys) hyödynnetään moniammatillisen osaamisen avulla. (Tarkka, Komi, Nevanen & Tuominiemi-Lilja 2013, 4-5; Tuominiemi-Lilja 2012.)

5 Hyve-malli

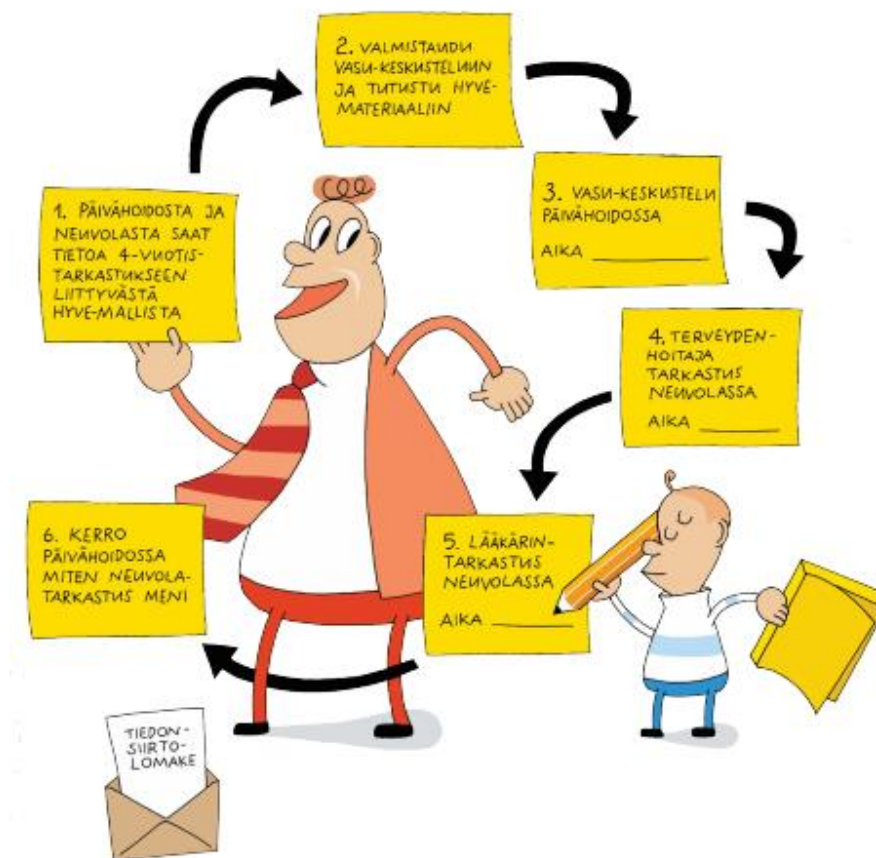
Hyve-hanke käynnistettiin Sosiaali- ja terveysministeriön alaisuudessa. Sen tavoitteena on ollut kehittää yhteistyötä eri hallintorajojen yli. Kehittämisen taustalla on ollut neuvolan velvoite tehdä laajennettuja terveystarkastuksia, joissa fyysisen hyvinvoinnin lisäksi tarkasteltavaksi tuli psykososiaalinen hyvinvointi. Tiedonsiirto ja yhteistyö varhaiskasvatuksen ja neuvolan välillä oli kehittämisen lähtökohta, ja sillä tavoiteltiin lasten ja perheiden varhaisen tuen lisäämistä. Hyve 4-hanke on ollut VKK-Metron kehittämisprojektina vuosina 2011-2013. Hankkeeseen osallistui Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten Katse-lapsen hankkeen neuvolan

työntekijät ja tutkimuspäiväkodit sekä yhteistyössä oli mukana Helsingin yliopisto. (Ojala 2015, 124-125; Salmi & Lipponen 2013, 8.)

5.1 Hyve-mallin tavoitteet

Hyve-mallilla tavoitellaan lapsiperheiden hyvinvointia, vahvempaa yhteistyötä neuvolan, kodin ja varhaiskasvatuksen välillä sekä oikean tuen tarjoamista oikealla hetkellä. Siinä yhdistetään kaikkien tahojen voimavarat, ja Hyve-mallilla luodaan luottamusta osapuolten välille. Hyve-mallin avulla tuodaan selkeästi esiin lapsen vahvuudet ja tuen tarpeet. Myös vanhempien ääni sekä yhteistyön vahvistaminen on haluttu tuoda esiin Hyve-mallissa. Lapsen kehityksen tarkasteleminen monipuolisesti muodostaa kattavamman kokonaiskuvan lapsen tilanteesta. Hyve-mallilla saadaan yhteistyö näkyväksi kaikille osapuolille. Hyve-malli otettiin käyttöön Espoossa, Helsingissä ja Vantaalla vuonna 2012. (Tarkka ym. 2013, 4-5; Tuominiemi-Lilja 2012, 10)

Kuviossa 1 on havainnollistettu hyvin Hyve-mallin prosessia kokonaisuudessa. Kuva on yksi osa Helsingin kaupungin esitteestä, missä kerrotaan Hyve-mallin toteutumisesta vanhemmille.

Kuvio 1: Hyve-malli (Helsingin kaupunki 2019)

Hyve-malli koostuu varhaiskasvatuksessa tehtävästä varhaiskasvatuskeskustelusta sekä neuvolan terveydenhoitajan ja lääkärin tarkastuksesta. Neuvolan ja varhaiskasvatuksen tehtävänä on tiedottaa vanhemmille Hyve-mallista ja millainen on siihen kuuluva kokonaisuus varhaiskasvatuksen, perheen ja neuvolan välillä. Varhaiskasvatuksessa annetaan kutsu Hyve-keskusteluun suunnilleen kaksi kuukautta ennen, kuin lapsi täyttää neljä vuotta. Samalla kerrotaan Hyve-prosessista vanhemmille, ja kehoitetaan varaamaan aika neuvolasta laajaa 4-vuotistarkastusta varten. Neuvolaan varattava aika tulisi olla kaksi viikkoa varhaiskasvatuskeskustelun jälkeen aikaisintaan, jotta neuvolaan mennessä terveydenhoitaja ehtii saamaan tiedot käydystä keskustelusta, ja hänellä on aikaa perehtyä lapsen papereihin. Terveydenhoitajalla käynnin jälkeen varataan lääkäriaika. Vanhempien on hyvä valmistautua Hyve-keskusteluun ennakkoon ja pohtia lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyviä aiheita päiväkodista jaettavien materiaalien avulla. (Tarkka ym. 2013, 6-7.)

5.2 Valmistautuminen Hyve-keskusteluun

Jotta Hyve-keskustelu onnistuu, tulee varhaiskasvatuksen työntekijöillä olla riittävän pitkältä ajalta monipuoliset havainnot lapsesta. Varhaiskasvatuksen opettaja voi yhdessä tiiminsä kanssa sopia havainnointikäytänteistä ja suunnitella, miten se mahdollistetaan varhaiskasvatuksen arjessa niin, että siihen on riittävästi aikaa. Hyve-lomakkeen osa-alueet ovat hyviä havainnoinnin apuvälineitä, mutta aina ensisijaisesti tulisi miettiä näiden alueiden sisältä lapsen vahvuuksia. Kuitenkin niin, ettei mahdollista tuen tarvetta unohdeta. On hyvä dokumentoida kaikki havainnot, jolloin on myös helppoa palata niihin myöhemmin. Varhaiskasvatuksessa tehdyt havainnot lapsen toimimisesta ryhmässä ovat arvokkaita neuvolan terveydenhoitajalle, sillä tilanne neuvolassa tarkastuksessa on hyvin erilainen. Lapsen leikistä, sosiaalisista taidoista, tunne-elämän ja kielellisten taitojen kehityksestä tehdyt havainnot varhaiskasvatuksessa on tärkeitä neuvolalle. Haasteena on varmasti havainnoinnin tekeminen systemaattiseksi varhaiskasvatuksen arjessa kiireen keskellä. Entistä tärkeämmäksi havainnointi tulee, kun lapsi ja perhe tulee eri kieli- ja kulttuuritaustasta. Varhaiskasvatuksen havainnointia tukee se, että varhaiskasvattajat käyvät lapsen vanhempien kanssa jatkuvaa vuoropuhelua lapsen toimimisesta niin varhaiskasvatuksessa kuin kotonakin. Tällä tarkoitetaan kaikkea kanssakäymistä vanhempien kanssa, aamulla lasta hoitoon tuodessa tai hakiessa sekä muut mahdolliset keskustelut. (Tarkka ym. 2013, 11-13.)

Lapsen kasvusta ja kehityksestä on erityisen tärkeää jakaa varhaiskasvatuksen tiimin kesken havainnoita, sillä ne mahdollisesti tukevat ja vahvistavat kasvattajien omaa näkemystä. Myös erityisesti silloin, jos lapsesta on herännyt huoli. On tärkeää, ettei havainnoissa omia tulintoja ohjaa omat ennakkoluulot. Tämän vuoksi niistä on tärkeää keskustella tiimissä, ja yhdessä pohtia mitkä asiat ovat niitä keskeisiä lapsen kehityksen kannalta. Niin kuin havainnoinnissa, myös tiimin keskustelussa on hyvä käyttää Hyve-keskustelun runkoa pohjana. Tarvittaessa lapsen aiemmat varhaiskasvatuskeskustelut on syytä ottaa huomioon ja peilata, miten lapsi on

eri osa-alueilla kehittynyt. Tämä keskustelu tiimin kanssa on tärkeää, vaikkei huolta heräisi kukaan lapsesta. Hyvänä tapana voisi olla sopia etukäteen, että tietyn ajan päästä tiimipalaverissa käydään Hyve-keskusteluun tulevan lapsen asioita läpi. Näin jokainen tiimin jäsen saa mahdollisuuden havainnoida lasta, perehtyä aiempiin dokumentoituihin havaintoihin ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Konkreettiset esimerkit lapsen vahvuuksista ja tuen tarpeista ovat hyviä tapoja kertoa vanhemmille ja myös kirjata lomakkeeseen. Mikäli lapsella on tuen tarvetta, on erityisen tärkeää miettiä, miten siihen varhaiskasvatuksessa vastataan. (Tarkka ym. 2013, 15-16.)

5.3 Hyve-keskustelu

Hyve-keskustelu eroaa varhaiskasvatuskeskustelusta siten, että siinä kirjataan lomakkeeseen lapsen kehityksen vahvuudet ja tuen tarpeet. Nämä kaikki lomakkeella olevat tiedot siirtyvät neuvolaan terveydenhoitajalle sekä lääkärille vanhempien luvalla. Hyve-keskustelu tulisi käydä varhaiskasvatuksessa vanhempien kanssa aina ennen neuvolan laajaa 4-vuotistarkastusta. Kun vanhemmat ja kasvattajat varhaiskasvatuksessa ovat sitoutuneet tukemaan lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista, on se pohjana hyvälle keskusteluilmapiirille. Varhaiskasvatuksen opettajalla on aina vastuu siitä, että tämä ilmapiiri säilyy hyvänä, ja että sitä ylläpidetään kaikissa vanhempien ja kasvattajien kohtaamisissa varhaiskasvatuksessa. On tärkeää, että vanhemmat kokevat olevansa tasavertaisia keskustelussa. Tämän vuoksi on tärkeää, että vanhemmilla on etukäteen tieto siitä, mistä asioista tullaan keskustelemaan ja kauan keskusteluun on varattu aikaa. Vaikka varhaiskasvatuksen kasvattajat ovat ammattilaisia varhaiskasvatuksen asioiden tiimoilta, tulisi keskustelussa säilyä tasa-arvoinen asetelma vanhempien ja varhaiskasvatuksen kasvattajien välillä. Eri kieli- ja kulttuuritaustaisille vanhemmille täytyy mahdollistaa tulkki tarvittaessa. Varhaiskasvatuksen opettajan tulee olla keskustelussa rauhallinen, kuunnella vanhempia ja olla täysin läsnä tilanteessa. Keskustelutilanteessa tulisi näkyä kunnioitus ja puheen tulisi olla dialogista. (Tarkka ym. 2013, 18-21.)

Mikäli lapsesta on herännyt huolta, tulee se aina perustella hyvin vanhemmille. Mikäli vanhempien kanssa on jo jaettu arjessa havaintoja lapsesta, on huolen puheeksiotto usein luontevampaa. Keinoja, joilla lasta voisi tukea haastavissa tilanteissa, on tärkeää pohtia yhdessä vanhemman kanssa. Tarvittaessa on mahdollista saada myös tukea laaja-alaiselta varhaiskasvatuksen erityisopettajalta, ja hän voi tarvittaessa osallistua keskusteluun. Pohdinta ja keskustelu perheen kanssa on tärkeää siksi, että lapsi saattaa toimia usein kotona eri tavalla kuin varhaiskasvatuksessa ryhmätilanteissa. Yhdessä vanhempien kanssa tulee kirjata lomakkeelle neuvolaan tiedoksi menevät asiat ja kaikki osapuolet allekirjoittavat lomakkeen. Mikäli vanhemmat ovat erimieltä käydyistä asioista, eivätkä anna lupaansa tietojen siirtämiseen neuvolaan, on tärkeää, ettei asia vaan jää siihen. Varhaiskasvatuksessa tulee huolehtia, että samaisista asioista jatketaan keskustelua vanhempien kanssa. (Tarkka ym. 2013, 22-23.)

5.4 Tiedonsiirto varhaiskasvatuksesta neuvolaan

Hyve-hankkeen yhteydessä on kehitetty keskustelurunkoa varhaiskasvatukseen, jossa on hyvin kuvattu 4-vuotiaan lapsen laadullista kehittymistä sekä havaintoja mahdollisista huolenaiheista liittyen kehitykseen. (Ojala 2015, 125.) Espoossa 4-vuotiaan lapsen Hyve-mallin mukaisen keskustelurunko jakautuu neljään osa-alueeseen (liite 1). Vanhemmat tutustuvat etukäteen keskustelun runkoon, jossa on jokaisen osa-alueen kohdalla listattu asioita, joita neljän vuoden iässä lapsi useimmiten jo tekee, ja mahdolliset kehitykseen liittyvät huolenaiheet. Molemmat ovat konkreettisine esimerkkeinä lomakkeessa. Ensimmäisenä osiona lomakkeessa on tunne-elämän kehitys, sosiaaliset taidot vuorovaikutus ja leikki. Toisessa osiossa on tarkkaavaisuus, motivoituminen, ajattelu, muisti ja oppiminen. Kolmantena on kielellinen kehitys ja neljäntenä lomakkeessa on lapsen motoriset taidot ja omatoimisuus. (Espoon kaupunki 2012.)

Tieto varhaiskasvatuksessa käydystä Hyve-keskustelusta siirtyy neuvolaan sähköisesti. Tämän vuoksi on erityisen tärkeää, että asiat lomakkeelle on kirjattu selkeästi ja niin, että neuvolassa niihin osataan tarttua. Tämä koskee erityisesti mahdollisia huolen aiheita ja tuen tarvetta. (Tarkka ym. 2013, 23.)

Lapsen vahvuuksista keskustellaan aina neuvolassa tarkastuksen yhteydessä. Se, millä tavoin lasta jo tuetaan, on tärkeä tieto myös neuvolaan. Neuvolassa terveydenhoitaja perehtyy lomakkeeseen kirjattuihin tietoihin ennen tarkastusta, ja voi näin paremmin muodostaa kokonaiskuvaa lapsesta. Mikäli lapsen kohdalla on havaittu tuen tarpeita, keskustellaan niistä myös neuvolassa perheen kanssa. Kun näin toimitaan, että perhe on mukana keskusteluissa lapsen asioista niin varhaiskasvatuksessa kuin neuvolassa, saadaan muodostettua kattava kuva lapsen kasvusta ja kehityksestä sekä osallistettua perhe mukaan. Perheen mukana ololla saadaan erilaisia toisiaan täydentäviä näkemyksiä lapsesta, ja se tukee myös lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Neuvolassa kirjataan lomakkeelle, mikäli on ollut tarvetta laittaa lapsi jatkotutkimuksiin ja perustellaan se. Tuen tarpeita kohtaan tulee myös neuvolan antaa omat kommentit, mikäli varhaiskasvatus on niihin tietoja kirjannut. On tärkeä saada vanhemmille tietoa siitä, että minkä vuoksi varhaiskasvatuksen kirjaamat tuen tarpeisiin liittyvät asiat eivät välttämättä näy neuvolan tarkastuskäynnillä. (Tarkka ym. 2013, 33.)

5.5 Neuvolan palaute

Suurimmalla osalla lapsista ei ole tuen tarpeita. Näissä tapauksissa riittää varhaiskasvatukseen lyhytkin palaute, missä todetaan kaiken olevan kunnossa. Vanhempien luvalla lääkäri lähettää tiedonsiirtolomakkeen varhaiskasvatukseen. Neuvolan palautteeseen on hyvä kommentoida LENE-testeistä, vaikka ne olisivat menneet hyvin. (Tarkka ym. 2013, 33.)

Kun palaute saapuu neuvolasta varhaiskasvatukseen, käydään se yhdessä vanhempien kanssa läpi. Mikäli tuen tarvetta on, kirjataan se lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Tällä tavoin varmistetaan se, että lapsen tuen tarvetta seurataan, ja myös pohditaan erilaisia pedagogisia ratkaisuja lapsen arkeen varhaiskasvatuksessa. Vanhempien kanssa keskusteltaessa tulee myös miettiä, millä tavoin lasta voidaan varhaiskasvatuksessa tukea. Lapsen kasvun ja kehityksen tuen tarpeet ovat vanhemmille asioita, joita voi olla vaikea hyväksyä, ja mitkä myös saavat valtavan määrän erilaisia tunteita vanhemmassa esiin. Onkin tärkeää olla sensitiivinen näiden asioiden äärellä ja keskustella avoimesti perheen kanssa sekä muistuttaa, että kaikki osapuolet toimivat lapsen hyvinvoinnin ja edun mukaisesti. Sanotaan, että vanhemmat ovat lastensa parhaita asiantuntijoita, joten on ehdottoman tärkeää antaa heille mahdollisuus vaikuttaa lapsen asioihin ja tulla myös kuulluksi. Yhteistyö varhaiskasvatuksen, neuvolan ja perheen kanssa takaa erilaisten näkökulmien jakamisen. Kun tuen tarpeisiin reagoidaan jo lapsen 4-vuotistarkastuksessa, on mahdollisuus tukea ja auttaa lasta paljon ennen koulun aloitusta. (Tarkka ym. 2013, 39-41.)

Vaikka varhaiskasvatuksen ja neuvolan lähtökohdat ja toimintatavat lapsen kanssa ovat erilaiset, on molempien tahojen tavoitteena lapsen ja perheen hyvinvointi ja sen edistäminen. Yhteistyötä on samojen lasten ja heidän perheidensä kanssa ja yhteistyöllä on mahdollisuus saada kattavat ja erilaiset näkökulmat esiin perheen hyvinvoinnin tukemiseksi. (Salmi & Lippinen 2013,41.)

6 Opinnäytetyön toteutus

Tämän opinnäytetyön aihe sai alkunsa Laurea-ammattikorkeakoulun Tikkurilan kampuksen lehtorin pyynnöstä tehdä tutkimus Hyve-mallin toteutumisesta päiväkodissa. Aiheen taustalla oli mahdollisuus kirjoittaa tutkimustuloksista Japani-yhteistyössä tehtävään artikkeliin.

Opinnäytetyön yhteistyökumppanina toimi kunnallinen päiväkotitoiminta Espoossa. Yhteistyökumppani vahvistui loppuvuodesta 2019 ja opinnäytetyön prosessi käynnistyi kunnalla alkuvuodesta 2020. Tutkimuksen rajaaminen ja teorian kirjoittaminen oli yksi haasteellisimmista vaiheista työssä. Hyve-mallista ja sen toteutumisesta ei ole juuri monia lähteitä, mutta teoreettisen viitekehyksen muotoutumisen myötä aineistoakin löytyi paremmin. Tiedonhaussa käytettiin erilaisia hakupalveluja, joita olivat muun muassa Google Scholar, EBSCOhost yhdistelmähuu, Julkari, Valto sekä kansallinen Finna.

6.1 Opinnäytetyön tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tavoitteena oli saada tietoa varhaiskasvattajien näkökulmasta Hyve-mallin mukaisesta moniammatillisesta yhteistyöstä ja sen vaikutuksesta lasten hyvinvointiin. Tavoitteena oli lisäksi saada tietoa, millä tavoin Hyve-mallia toteutetaan ja millaisia

kehittämisehdotuksia siihen olisi. Opinnäytetyön tutkimus toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena, ja teemahaastattelu valikoitui aineistonkeruumenetelmäksi. Tutkimuksen avulla haettiin vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

Millä tavoin Hyve-mallia toteutetaan varhaiskasvatuksessa?

Millaisia kokemuksia varhaiskasvatuksen opettajilla on Hyve-mallin mukaisesta yhteistyöstä ja sen vaikutuksesta lasten hyvinvointiin?

Millaisia kehittämisehdotuksia varhaiskasvatuksen opettajilla on Hyve-mallin mukaiseen yhteistyöhön?

Teoreettinen viitekehys muodostui Hyve-mallin ympärille. Hyve-malli liittyy vahvasti varhaiskasvatussuunnitelmaan ja sen avulla tavoitellaan lasten ja perheiden hyvinvointia. Hyve-mallin mukaiset varhaiskasvatuskeskustelut ovat osa lapsen oppimisen ja kehityksen arviointia sekä antavat pohjaa mahdolliselle tuen tarpeelle sekä tuo lasten vahvuudet esiin. Lasten Hyve-malli perustuu monialaiseen ja moniammatilliseen yhteistyöhön.

6.2 Laadullinen tutkimus

Todellisuus on moninainen ja laadullisessa tutkimuksessa kuvataan todellista elämää. Laadullisen tutkimuksen tavoitetta kuvaa kokonaisvaltaisuus, mikä näkyy tiedonhankinnassa. Aineisto kerätään laadullisessa tutkimuksessa luonnollisissa tilanteissa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 161-164.) Laadullisella tutkimuksella on mahdollisuus saavuttaa tarkka, ymmärrettävä ja kokonaisvaltainen kuvaus ilmiöstä. Laadullisella tutkimuksella pyritään ”löydöksiin” ilman tilastollisia tai määrällisiä keinoja, ja se perustuu sanoihin ja lauseisiin. Laadullinen tutkimus tulee kyseeseen silloin, kun pyritään ilmiön syvälliseen ymmärtämiseen, muun muassa kokemusten tutkimisessa. Laadullisen tutkimuksen piirteisiin kuuluu esimerkiksi se, että aineisto kerätään vuorovaikutussuhteessa ja tutkittavien näkökulmat, merkitykset ja näkemykset ovat huomion keskiössä. (Kananen 2014, 16-19.)

Laadullisessa tutkimuksessa tutkitaan pääasiassa erilaisia prosesseja ja kiinnostuksen kohteena on ihmisten kokemukset ja näkemykset oikeasta maailmasta eli tutkitaan merkityksiä. Laadullisessa tutkimuksessa pääroolissa itse tutkija, joka kerää ja analysoi tiedon. Laadullinen tutkimus tutkii vain yhtä tapausta, minkä vuoksi tutkimuksen tulosta ei voida yleistää. (Kananen 2014, 19-21.)

6.3 Teemahaastattelu

Opinnäytetyön tavoitteiden mukaisesti haastattelun muodoksi valikoitui teemahaastattelu, koska tavoitteena oli selvittää kokemuksia. Teemahaastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluna, joissa pyrittiin saamaan syvällisempää tietoa, mikä soveltuu kokemusten tutkimiseen.

Haastateltavina oli neljä varhaiskasvatuksen opettajaa ja yksi varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Opinnäytetyössä käytetään haastateltavista yhtenäistä nimikettä varhaiskasvatuksen opettajat.

On luontevampaa käyttää keskustelua ja havainnointia silloin, kun tutkimusasetelma on vapaampi. Haastattelun etu on joustavuus, sillä silloin haastattelijalla on mahdollisuus palata ja toistaa kysymänsä, tarkentaa, selventää sekä ennen kaikkea keskustella haastateltavan kanssa. Myös kysymykset voidaan esittää halutussa järjestyksessä ja se voi muuttua haastattelun edetessä, jos tarpeen on. Tavoitteena on saada tutkittavasta asiasta mahdollisimman paljon tietoa. Haastattelun kysymyksiin tai teemoihin on hyvä antaa mahdollisuus tutustua, jolloin onnistuminen kasvaa. Kun haastateltavat itse tietävät, mihin ovat lupautuneet, on se myös eettisesti perusteltua. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 83-86.)

Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelu, mikä on hyvin lähellä syvähaastattelua avoimuudessaan. Teemahaastattelu perustuu nimensä mukaisesti teemoihin, joihin liittyy tarkentavia kysymyksiä. Teemahaastattelussa etuna on se, että siinä pääsee tarvittaessa syventämään haastateltavan vastauksia lisäkysymysten avulla. Kun katsotaan teemahaastattelua metodologisesti, korostuu siinä ihmisten välinen vuorovaikutus. Se, miten asioita tulkitaan ja miten niille annetaan merkityksiä, sekä miten merkitykset syntyvät ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuksen tehtävä määrittelevät sen, mitä teemahaastattelussa voidaan kysyä. Teemahaastattelussa pyritään löytämään tutkimuksen tarkoituksen ja tehtävän mukaisia merkityksellisiä vastauksia. Teemat perustuvat siihen, mitä jo tiedetään tutkittavasta ilmiöstä ja ne perustuvat tutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87-88.)

Tutkimuslupa saatiin Espoon kaupungilta 13.3.2020, minkä jälkeen lähdettiin toteuttamaan haastatteluja sovitusti päiväkodilla. Aineiston keruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua, jossa teemat valikoituivat tutkimuskysymysten sekä opinnäytetyön tavoitteen kautta. Teemahaastattelun runkoon muodostui neljä teemaa, joiden alle haastattelukysymykset muotoutuivat. Tutkimuskysymyksiä sekä teoriaa käytettiin teemahaastattelun rungon (liite 2) suunnitteluun ja teemojen valitsemiseen. Tutkimuskysymysten pohjalta tehtiin teemojen mukaisesti kysymyksiä liittyen valmistautumiseen, Hyve-keskusteluun, tiedonsiirtoon, neuvolasta tulevaan palautteeseen, yhteistyöhön ja hyvinvointiin.

Haastattelut pidettiin 16.3.-2.4.2020 välisenä aikana. Haastateltaville lähetettiin päiväkodin johtajan välityksellä saatekirje, jossa kerrottiin opinnäytetyöstä sekä haastattelun toteuttamisesta. Haastateltaville kerrottiin teemat, joihin haastattelukysymykset liittyvät. Kaikki haastattelut nauhoitettiin ääninauhurisovelluksella puhelimitse. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina. Neljä haastatteluista toteutettiin päiväkodin tiloissa sopivana aikana. Yksi

haastattelu jouduttiin toteuttamaan puhelinhaastatteluna, sillä kevään 2020 aikana vallitseva koronavirustilanne ei mahdollistanut haastattelun tekoa päiväkodin tiloissa.

6.4 Aineiston analyysi

Laadullisessa tutkimuksessa analyysijä ja päätelmien tekoa käytetään ymmärtämiseen pyrkivissä lähestymistavoissa. Laadullisessa tutkimuksessa ei ole tarkkoja ohjeita ja sääntöjä, minkä vuoksi se usein koetaan haastavammaksi. Tutkimuksen tulosten analysointia varten tulisi valita sellainen menetelmä, mikä parhaiten vastaa tutkimuksen kysymyksiin. (Hirsjärvi ym. 2013, 224.)

Sisällönanalyysissä etsitään merkityssuhteita ja -kokonaisuuksia. Sisällönanalyysiä voidaan tehdä aineistolähtöisesti tai teorialähtöisesti (Vilka 2015, 163.) Laadullisen tutkimuksen aineistoa läpikäydessä tulee usein esiin sellaisia asioita, joita ei edes osannut ajatella. Analysointivaiheessa on rajattava tarkkaan se ilmiö, mistä haluaa kertoa kaiken. Tähän ohjaa tutkimuksen tarkoitus eli tutkimuskysymykset. Kun päätös on tehty aineiston analysoinnin rajaamisesta, seuraavana vaiheena on aineiston litterointi. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 104-105.)

Litterointi eli aineiston purkaminen tapahtuu kahdella eri tavalla: joko aineisto kirjoitetaan puhtaaksi sanasta sanaan, eli litteroidaan tai päätelmiä tehdään suoraan aineistosta. Yleisempää on aineiston litterointi sanasta sanaan. Ei ole yksiselitteistä ohjeistusta, kuinka tarkkaan aineisto tulee litteroida. Se, kuinka tarkkaan litterointiin ryhdytään, riippuu paljon tutkimuksesta. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 138-139.)

Laadullisessa tutkimuksessa ensimmäinen vaihe on aineiston muuttaminen yhteismitalliseksi eli litteroidaan tallennetut haastattelut. Teemahaastattelut tulisi kirjoittaa mahdollisimman tarkasti tekstimuotoon. Litteroinnin tarkkuudesta on eri tasoja. Tarkimmassa tasossa litteroidaan muun muassa haastateltavan eleet ja äänenpainot, esimerkiksi kun tutkimus kohdistuu kielen rakenteisiin ja merkityksiin. Karkeampi taso riittää useimmiten litteroinnissa. Siinä kirjoitetaan auki kaikki puhuttu ilman vuorovaikutuksellisia vaikutuksia. Tärkeintä litteroinnissa on se, että se vastaa tutkimuksen tavoitteisiin ja vastaa haastateltavien suullista antia, eli puhetta ei saa litteroinnissa muuttaa. (Kananen 2014, 101-102; Vilka 2015, 137-138.)

Haastattelut nauhoitettiin ääninauhurisovelluksella ja haastattelujen kestot vaihtelivat 20-25 minuutin välillä. Haastattelujen jälkeen litteroitiin kaikki haastattelut. Litterointi toteutettiin peruslitterointina, eli jätettiin äänenpainot sekä naurahdukset ja muut vastaavat pois. Haastattelijan välikommentit jätettiin myös litteroimatta, mikäli ne eivät olleet oleellisia haastattelun kannalta. Haastateltava numeroitiin summittaisessa järjestyksessä (H1, H2, H3, H4, H5), jotta litteroidusta tekstistä ei ilmene tunnistetietoja.

Tutkimusta lähdettiin analysoimaan aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä, joka voidaan jakaa kolmeen osaan. Nämä osat ovat aineiston pelkistäminen (reduointi), aineiston ryhmittely (klusterointi) ja teoreettisten käsitteiden luominen (abstrahointi). Ensimmäisessä vaiheessa karsitaan tutkimuksen kannalta epäolennaiset asiat pois, esimerkiksi pilkkomalla aineisto osiin. Tällöin litteroidusta aineistosta etsitään asiat, jotka kuvaavat tutkimustehtävää. Tämä voidaan tehdä alleviivaamalla tekstistä tutkimustehtävän mukaiset alkuperäiset ilmaukset. Pelkistämisen jälkeen ryhmitellään aineisto. Tässä vaiheessa nämä alleviivatut alkuperäisilmaukset käydään läpi etsimällä eroavaisuuksia tai samankaltaisuuksia. Alaluokat muodostuvat samaa ilmiötä kuvaavista käsitteistä. Ryhmittelyn jälkeen seuraa aineiston käsitteellistäminen. Yläluokat muodostuvat yhdistelemällä alaluokkia ja päälluokat muodostuvat yhdistelemällä yläluokkia. Tässä vaiheessa erotellaan haluttu ja olennainen tieto tutkimuksen kannalta. Tätä käsitteellistämistä jatketaan siihen asti, kuin se on mahdollista aineiston sisällön näkökulmasta. Käsitteiden yhdistämisellä saadaan vastaus tutkimustehtävään aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122-127.)

Tuloksia lähdettiin analysoimaan lukemalla litteroituja haastatteluja useaan kertaan läpi. Jokaisen tutkimuskysymyksen vastauksia alleviivattiin eri väreillä ja näin saatiin karsittua epäolennaisia asioita pois. Tämän jälkeen otettiin jokaisen tutkimuskysymyksen vastaukset erikseen analysoitaviksi. Sisällönanalyysi tehtiin siitä tutkimuskysymyksestä, johon saatiin eniten vastauksia: ”Millaisia kokemuksia varhaiskasvatuksen opettajilla on Hyve-mallin mukaisesta yhteistyöstä ja sen vaikutuksista lasten hyvinvointiin?”.

Alkuperäisilmausten alleviivaamisen jälkeen listattiin pelkistetyt ilmaukset (taulukko 1). Alkuperäisilmauksien pelkistämisessä luodaan pohjaa seuraavalle vaiheelle, mikä on ryhmittely. Sen jälkeen etsittiin listatuista pelkistetyistä ilmauksista samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia.

Alkuperäisilmaus	Pelkistetty ilmaus
ku tulee Hyve... tietää et sitte neivolakin tarttuu niihin asioihin. H1	Hyveen myötä neivolakin tarttuu asioihin
...sit ehkä just nimenomaan se yhteistyö neivolan kanssa, että et jos mul on pieni huoli ja vanhempi sitä ehkä aattelee että ei oo mitään huolta niin sit jos vielä sieltä se terveydenhoitaja, neivolan puolelkin ehkä vahventaa... H2	Tuki neivolalta lapseen liittyvään huoleen
Ja just se tavallaan se, että he voi sitte tarvittaessa ohjata johonki vaikka psykologin arvioon. H2	Neuvola ohjaa tarvittaessa eteenpäin
Neivolankautta menee yleensä lähetteet niin Espoon terapiapalveluihin niin sen vuoksi on tärkeä et meil on tällöinen kanava. H4	Tärkeä kanava lähetteiden eteenpäin saamiseksi
...ehkä niil pitäis olla enemmän resursseja sitten ihan jatkaa sitä yhteistyötä. H1	Enemmän resursseja yhteistyön jatkoksi
Se palaute mitä sieltä tulee sen hyvepaperin mukana takaisin, mikäli se tulee takaisin, niin on aika pientä ja siinä ei kerrota sitä, miten neuvola niinku toimii, että koska ne vastauksen on aika lyhyitä. H3	Palaute aika pientä

Taulukko 1: Esimerkki aineiston redusoinnista eli pelkistämisestä

Kun pelkistetyt ilmaukset oli listattu ja eroavaisuudet löydetty, muodostettiin niistä alaluokkia ryhmittelemällä (taulukko 2). Alaluokkia muodostui yhteensä 15 kappaletta. Tämän jälkeen jatkettiin analyysin tekoa yhdistelemällä alaluokkia yläluokiksi ja yläluokkia edelleen pääluokiksi. Yläluokkia muodostui kuusi kappaletta, pääluokkia kolme kappaletta ja abstrahointi päättyi pääluokista muodostuneeseen yhteen yhdistävään luokkaan. Abstrahoinnin tuloksista kerrotaan lisää luvussa 7.2.

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka
Hyveen myötä neivolakin tarttuu asioihin	Neuvolan tuki huolenaiheisiin
Tuki neivolalta lapseen liittyvään huoleen	
Varhainen puuttuminen	Asioiden eteneminen neuvolan kautta
Neuvola ohjaa tarvittaessa eteenpäin	
Tärkeä kanava lähetteen eteenpäin saamiseksi	
Lomakkeen palautus ajoissa	Neuvolan palaute
Palaute aika pientä	
Hyvepaperista huolimatta lapsi ei käy neuvolassa	Neuvolan kautta tuleva tuki
Enemmän resursseja yhteistyön jatkoon	
Toivotaan enemmän apuja ryhmään	

Taulukko 2: Esimerkki aineiston klusteroinnista eli ryhmittelystä

Kokonaiskuvan hahmottaminen oli lopulta haastavaa paperille tulostetuista litteroinneista, joten analyysiä varten tehtiin tietokoneelle oma Excel-tilukko tämän tueksi. Tähän taulukkaan kirjattiin litteroidusta tekstistä otetut alkuperäisilmaukset, pelkistetyt ilmaukset, alaluokat, yläluokat, pääluokat ja yhdistävän luokan.

6.5 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimusta tehdessä tulee osata ottaa huomioon useampia eettisiä kysymyksiä, joita herää laadullisen tutkimuksen dynaamisuuden ja jatkuvuuden vuoksi. Kysymykset oikeasta tai väärästä, hyvästä tai pahasta, ovat eettisiä peruskysymyksiä. Jokainen, joka tekee tutkimusta, vastaa itse siitä, että on perillä eettisistä periaatteista sekä niiden noudattamisesta. Harvemmin laadullisessa tutkimuksessa aiheutuu riskiä tutkimukseen osallistujalle, mutta tutkimuksessa herkkyys ja suhteiden läheisyys saattaa saada aikaan haasteita, jotka tulee huomioida. Joitain eettisiä kysymyksiä on mahdollista käsitellä etukäteen, mutta joustavuus on hyvä pitää mielessä, sillä tutkimuksen aikana voi ilmetä odottamattomiakin haasteita. Hyvää tieteellistä käytäntöä noudattamalla päästään eettisesti hyvään tutkimukseen. Etenkin ihmisarvon

kunnioitus on edellytys eettisesti hyvälle tutkimukselle. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 23-25; Padgett 2008, 63.)

Vilka (2015, 41-42) toteaa, että tutkimusetiikka kuvastaa yleisesti sovittuja pelisääntöjä suhteessa esimerkiksi tutkimuksen eri sidosryhmiin, kollegoihin, yleisöön tai toimeksiantajaan. Hyvä tieteellinen käytäntö noudattaa tutkimusmenetelmiä ja tiedonhankinnan menetelmiä, jotka ovat eettisesti kestäviä. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että tiedonhankinta perustuu tutkimusta käsittelevän henkilön oman alan ammattikirjallisuuteen.

Tutkimuksen toteutus ja luotettavuus kulkevat laadullisessa tutkimuksessa yhdessä. Koko laadullisen tutkimuksen prosessin läpi tehdään luotettavuuden arviointia tutkimuksesta ja tätä arviointia tulee peilata jokaiseen vaiheeseen. Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa tulee kuitenkin huomioida prosessia kokonaisuutena, jossa nousee esiin vahvasti sisäinen johdonmukaisuus. Tutkimusta tehdessä tutkijan tulee kyetä perustelevaan miten valinnat on tehty, mitä ratkaisut ovat ja miten niihin on päästy sekä arvioida omia ratkaisujaan asettamiensa tutkimuksen tavoitteiden mukaan. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 163; Vilka 2015, 196-197.)

Opinnäytetyön prosessissa eettisyyttä tulee tarkastella koko prosessin ajan. Opinnäytetyössä pyrittiin käyttämään ensisijaisia lähteitä. Lähteitä etsittiin useammasta tietokannasta ja kaikki käytetyt lähteet merkittiin lähdeluetteloon. Opinnäytetyössä kuvattiin kaikki opinnäytetyön prosessin vaiheet mahdollisimman tarkasti ja läpinäkyvästi, mikä tukee työn luotettavuutta. Tässä opinnäytetyössä noudatettiin vaitiolovelvollisuutta ja salassapitoa haastateltavien anonymiteetin säilymiseksi. Tutkimuksessa haastateltaville kerrottiin, mistä on kyse, millä tavoin tutkimusprosessi etenee ja mihin tutkimustulosta tullaan käyttämään. Haastateltavien henkilöiden nimet eivät tule ilmi, eikä tutkimustuloksista selviä heidän henkilöllisyytensä. Teemahaastattelun äänitteet poistetaan oikeaoppisesti sen jälkeen, kun niihin ei ole opinnäytetyön vuoksi tarve palata. Tutkimuksen ollessa kesken voidaan äänitteisiin palata, mikäli siihen tarve tulisi. Haastatteluissa pyrittiin toimimaan samalla tavalla kaikkien kohdalla sekä noudatettiin haastatteluja varten tehtyä teemahaastattelun runkoa. Opinnäytetyön luotettavuutta tukee se, että haastateltavien varhaiskasvatuksen opettajien kokemukset olivat hyvin yhteneviä.

7 Tutkimuksen tulokset

Tässä opinnäytetyössä tutkittiin Hyve-mallia haastatteleamalla viittä varhaiskasvatuksen opettajaa. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia Hyve-mallista ja sen mukaisesta yhteistyöstä: kuinka sitä toteutetaan, sen vaikutuksista lasten hyvinvointiin ja kehittämisehdotuksia Hyve-malliin.

7.1 Hyve-mallin toteuttaminen

Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä keskityttiin Hyve-mallin toteutukseen varhaiskasvatuksessa. Hyve-mallin toteuttamisessa oli varhaiskasvatuksen opettajilla paljon samoja toimintamalleja, mutta eroavaisuuksiakin löytyi. Varhaiskasvatuksen opettajat informoivat hyvissä ajoin perhettä tulevasta Hyve-mallin kokonaisuudesta sekä jakavat perheille lomakkeet kotiin luettaviksi ja täytettäväksi. Hyve-keskustelu pyritään useasti yhdistämään lapsen varhaiskasvatuskeskusteluun, jos suinkin mahdollista, ja vanhoja dokumentteja hyödynnetään etenkin, mikäli lapsi ei ole kovin tuttu. Hyve-keskustelun onnistumisen edellytyksenä opettajat tarvitsevat riittävän ajan tehdä tarvittavat havainnot lapsesta päiväkodin arjen keskellä. Tässä kohtaa tuloksista ilmeni suunnittelun, aikataulutuksen ja ennakoinnin tärkeys. Aika kuitenkin löytyy Hyve-keskusteluun valmistautumiseen, joskin välillä se vie aikaa muulta suunnittelulta.

No siis vanhemmille kerrotaan hyvissä ajoin siitä, että et ku lapsesi täyttää neljä vuotta sen vuoden aikana ni sitten on tulossa tämmönen Hyve-keskustelu. Ja tota kehotetaan, että et sitte heti, ku he varaa sen neuvola-ajan ni et he ilmottaa sen meille et sit keretään hyvissä ajoin pitämään se Hyve-keskustelu tääl päiväkodilla. H5

Mut kyl ku sit siihen vaan itelle aikatauluttaa et tässä kohtaa teen tämän ja tässä tämän niin kyl se niinku sit onnistuu. H1

Tuloksien mukaan lapsen havainnointiin oli erilaisia menetelmiä, esimerkiksi keskustelemalla tai kirjaamalla havainnot paperille. Havainnointi on jatkuvaa ja sitä tehdään arjessa koko ajan suurimmaksi osaksi keskustelemalla. Opettajat kokivat havainnoinnin olevan kuitenkin heidän vastuulla, vaikka tukea saadaankin tiimiltä. Tuki koettiin tärkeäksi osaksi havainnointia. Tarvittaessa lapsen kanssa tehdään erilaisia tehtäviä Hyve-lomakkeen täyttämisen tueksi. Havainnointiin koettiin käytettävän aktiivisesti aikaa muutamia viikkoja ennen Hyve-keskustelua, mutta pidempi aika olisi tärkeää.

Joo no tietysti, jos kysymys on sellasesta lapsesta, jota en tunne kovin pitkältä ajalta niin mä luen vielä siinä vaiheessa läpi vanhoja varhaiskasvatussuunnitelmia ja muita dokumentteja mitä on lapsesta käsillä. Ja tietysti tiimin kanssa käydään yhdessä keskustelua siitä, että minkälaisia havainnot he ovat tehneet ja mitkä asiat olis heidän mielestään tärkeitä ottaa esille. Ja mikäli en tunne lasta vielä kovin hyvin entuudestaan niin teen lapsen kanssa jotain pieniä tehtäviä yhdessä. H4

Toimintamallien erilaisuus nousi tuloksissa voimakkaimmin esiin Hyve-lomakkeen lähettämiseen liittyvissä tavoissa. Sähköpostitse lähettäminen oli selkeästi käytetympi tapa, mutta Hyve-lomakkeita lähetetään myös postitse ja vanhempien mukana. Tuloksien mukaan

sähköisesti lähetettyjen lomakkeiden palautuminen oli nopeampaa kuin postitse. Varhaiskasvatuksen opettajat arvioivat, että aikaa kuluu Hyve-keskustelusta papereiden palautumiseen keskimäärin kaksi kuukautta. Tähän vaikuttaa paljon neuvolan ajanvaraustilanne, ja tuloksissa aikaväli liikkui yhden ja neljän kuukauden välillä.

...että mä laitan nykyään hyve paperin menemään vanhempien mukana neuvolaan palautuskuoren ja osoitteen kanssa. H3

Mitä mä nyt sanoisin kuukaudest kahteen ehkä se menee et ne palautuu. ja sit taas aikasempi kokemus oli se et niit lähetettiin postitse et silloin must tuntu et se oli hitaampaa se postin palautuminen. H2

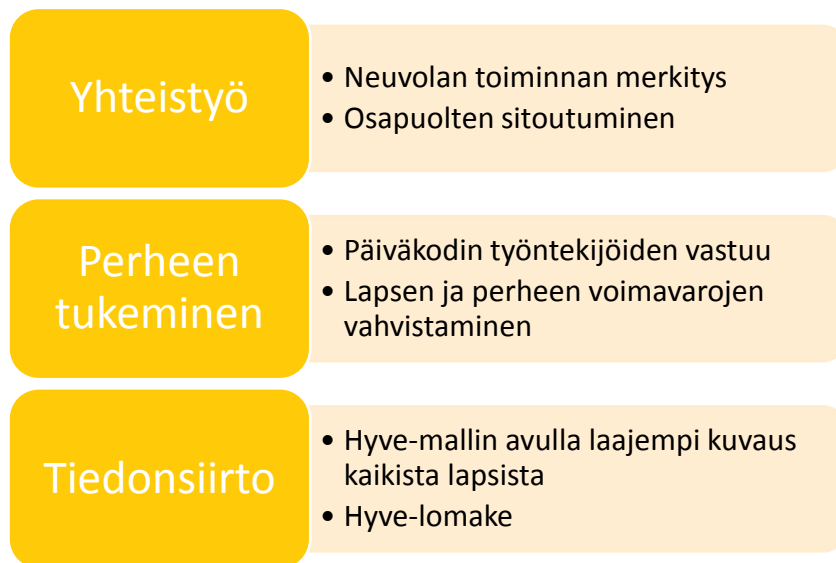
7.2 Kokemuksia Hyve-mallista

Tutkimuskysymykseen ”millaisia kokemuksia varhaiskasvatuksen opettajilla on Hyve-mallin mukaisesta yhteistyöstä ja sen vaikutuksista lasten hyvinvointiin” saatiin eniten vastauksia. Varhaiskasvatuksen opettajien kokemukset kertovat, että Hyve-mallin avulla voidaan edistää lasten hyvinvointia. Hyvinvoinnin edistäminen toteutuu, kun yhteistyö toimii, perhettä tuetaan ja tiedonsiirto on nopeaa ja kattavaa. Tutkimuksessa löytyi kolme pääluokkaa, jotka muodostivat yhden yhdistävän luokan (kuvio 2).

Kuvio 2: Yhdistävä luokka ja pääluokat

Tutkimuksessa alaluokista muodostui kuusi yläluokkaa. Yläluokat yhdistämällä saatiin kolme pääluokkaa, joiden tutkimustulokset esitellään tarkemmin seuraavissa luvuissa.

Kuvio 3: Pääluokat ja yläluokat

Seuraavissa luvuissa kerrotaan tutkimuksen tuloksien pääluokista tarkemmin, joita ovat yhteistyö, perheen tukeminen ja tiedonsiirto.

7.2.1 Yhteistyö

Tutkimustulosten analyysissä selvisi, että yhteistyön toimivuus neuvolan kanssa on edellytys Hyve-mallin toteutumiselle. Varhaiskasvatuksen opettajat kokivat, että neuvolan kautta asiat etenevät mahdollisissa tuen tarpeissa lapsen osalta ja neuvolan tuki on tärkeää varhaiskasvatukselle. Neuvolan laaja 4-vuotisterveystarkastus koettiin hyvin erilaisena tilanteena verrattuna siihen, että lapsi on pitkän päivän isossa ryhmässä usean aikuisen kanssa. Tämän vuoksi tiedon siirtyminen varhaiskasvatuksesta neuvolaan koettiin tärkeänä. Ilman varhaiskasvatuksen tarkkaa kuvausta lapsesta, olisi neuvolan terveydenhoitajan haastavaa saada kokonaiskuva lapsesta. Yhteistyön toimivuutta pidettiin erittäin tärkeänä. Lapsen liittyvän tiedonsiirron varhaiskasvatuksesta neuvolaan koettiin toimivan hyvin. Toiseen suuntaan tiedon välittymistä pidettiin vähäisenä ja neuvolan palautteen saaminen takaisin ei ole ollut aina itsestään selvää. Varhaiskasvatuksen opettajat kokivat tarvitsevänsä palautetta käydystä terveystarkastuksesta neuvolalta. Palautteen merkitys kasvoi, kun varhaiskasvatuksen opettajalla oli huoli lapsesta. Tuen tarpeisiin kaivattiin enemmän konkreettisia apuja lapselle ja varhaiskasvatuksen opettajat tunsivat, että jäivät välillä yksin asian kanssa.

Et sitte vaikka me ollaan täällä tai oon yrittänyt kirjata sinne niinku niit arjen haasteita mitä tavallaan päiväkodissa näkyy ja ehkä toivonu et he ottais niiku siitä jollain tavalla koppia niin sitte tulee takasin paperia että kaikki kunnossa ei mitään huolta ja sit on ollu vähä niinku silleen et okei. Että no. H5

No mä uskosin et neuvolalle on tärkeetä saada meiltä se tieto et minkälainen lapsi on täällä varhaiskasvatuksessa, koska he näkevät lapsen aika lyhyen aikaa ja tota muutenhan heidän arvionsa perustuu siihen et mitä vanhemmat kertovat. H4

On se tosi tärkeää, koska se on siinä yleensä se raja, milloin viimeistään tietyt asiat otetaan ehkä puheeksi. H1

Jotta yhteistyö toimii lapsen edun mukaisesti, koettiin myös yhteistyö vanhempien kanssa tärkeäksi. Pääosin vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö on ollut toimivaa ja sitä on toteutettu hyvässä ilmapiirissä. Varhaiskasvatuksen opettajien mukaan osa vanhemmista on ollut hyvin tunnollisia ja aktiivisia. Mukaan on mahtunut myös vanhempia, joiden kanssa yhteistyön tekeminen on ollut haastavaa. Varhaiskasvatuksen opettajat kokivat, että välillä yhteistyön haastavuuteen on vaikuttanut mahdollinen lapseen liittyvä huoli. Kuitenkin koettiin, että vanhemmat ovat olleet tyytyväisiä ja iloisia, kun heillä on ollut mahdollisuus puhua omasta lapsesta. Varhaiskasvatuksen opettajien mukaan koko tiimin osallistuminen on tärkeää ja toivottavaa. Vaikka vastuu on opettajalla, toivottiin myös tiimin osallisuutta. Lasten havainnointi on jatkuvaa ryhmässä. Varhaiskasvatuksen opettajat pitivät tärkeänä, että mahdolliset sovitut toimienpiteet tulisi jokaisen ryhmän aikuisen tietää. Ne ovat lapsen edun mukaisia ja niitä tulee toteuttaa varhaiskasvatuksessa. Neuvolan terveydenhoitajan ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden pysyvyyttä pidettiin hyvänä asiana. Pysyvyyden koettiin antavan kokonaisemman kuvan lapsesta ja perheestä. Tämän koettiin edistävän lapsen ja perheen hyvinvointia. Kaikkien osapuolten sitoutumista pidettiin erityisen tärkeänä, sillä se mahdollistaa yhteistyön toimivuuden.

No mä olen itse henk.koht kokenut että meillä on ollu aina hyvä ilmapiiri.. H3

Mmm, no joo, jos on ollu jo valmiiks vähän sillee, että et on ollu vaikka veo lapsen asioissa mukana tai muuta ni voi olla et vanhemmil tulee vähän semmonen niinku, semmonen puolusteleva ilmapiiri H5

Tietenkin se riippuu ihan perheestä ja lapsen siitä tilanteesta. H1

Ja toki sit ehkä se sama työntekijä ois aina tietysti hyvä et, jos terveydenhoitajaki pysyis samana niin sit hänel ois ehkä jonkunlainen kuva sen lapsen kehityksestä tai perheen asioista. H5

7.2.2 Perheen tukeminen

Päiväkodin työntekijöiden vastuun sekä lapsen ja perheen voimavarojen vahvistamisen koettiin tukevan perhettä. Varhaiskasvatuksen opettajat kokivat, että useimmiten heillä on jo käytössä ne lapsen tarvitsemat tukitoimet, joita varhaiskasvatuksessa voidaan toteuttaa.

Varhaiskasvatuksen mahdollistamiin tukitoimiin kerrottiin ryhdyttävän heti, kun tuen tarve havaittiin varhaiskasvatuksessa. Hyve-mallin toteutus koettiin olevan opettajan vastuulla eniten, mutta tiimin tukea pidettiin tärkeää.

Varmaan sillä on semmonen merkitys lasten hyvinvointiin, että ainakin täällä päiväkodissa, kun ollaan mietetty nää asiat ja ne on sinne hyveeseen kirjattu ja näin niin, niitä tuen tarpeen asioita, koska sitte mehän yritetään tosiaan toteuttaa näitä että sen mukaan mitä tietysti ryhmän puitteissa pystytään ja näin. H3

Varhaiskasvatuksen opettajat pyrkivät tukemaan perhettä keskustelemalla lapsen asioista sensitiivisesti ja rakentavasti, eikä tuen tarpeita painoteta liikaa. Varhaiskasvatuksen opettajat kokivat, että perheille teetettävä kysely on erittäin monipuolinen, ja sitä kautta on saatu tietoa perheestä Hyve-mallin kokonaisuutta ajatellen. Ennen Hyve-keskustelua vanhemmille jaettava keskustelun runko koettiin toimivan hyvin pohjana keskustelulle. Sen konkreettiset esimerkit lapsen kehityksen vaiheista koskevat kaikkia lapsia. Tutkimuksessa tuli myös esiin toive, että Hyve-keskustelusta annettaisiin jokin konkreettinen palaute lapselle. Palaute lapsen vahvuuksista, jotta ne tulisivat myös lapsen tietoon ja näin ollen edistäisi lapsen hyvinvointia.

...nii ainakin mä itse puhun myös sen perheen tilanteesta. Ja vanhemmillakin on siinäkin tilaisuus kertoa, että jos on joku sellanen asia mikä siellä omassa arjessa erityisesti kuormittaa” H4

Ni sitte ku heille antaa sen niinku keskustelulomakkeen millä he voi valmistautua ni sielläkin näkyy niitä niinku et missä, mitä tavallaan tän ikäisen kuuluis osata tai mitkä asiat herättää sitä huolta ni he voi ehkä sitte huomata sen silleen et se ei oo vaan niinku yksittäisen henkilön mielipide vaan et se on niinku ihan semmonen valtakunnallinen. H5

...et se joku konkreettinen palaute sille lapselle. H2

7.2.3 Tiedonsiirto

Jotta yhteistyö toimii, on tiedonsiirto edellytys varhaiskasvatuksen ja neuvolan välillä. Tutkimuksessa tuli esiin Hyve-lomakkeen merkitys ja se, kuinka kattava sen on. Varhaiskasvatuksen opettajat kokivat, että Hyve-mallin avulla saadaan laajempi kuva kaikista lapsista, ja se toimii tiedonsiirron välineenä varhaiskasvatuksen ja neuvolan välillä. Hyve-malli koskee kaikkia neljä vuotta täyttäviä lapsia ja Hyve-lomake täytetään kaikista neljävuotiaista, jotka ovat varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen opettajien mukaan Hyve-lomakkeen koettiin olevan suuressa roolissa lasten hyvinvoinnin edistämisessä, sillä se antaa lapsesta kattavan kuvauksen

varhaiskasvatuksessa. Tilannetta neuvolassa terveydenhoitajan kanssa pidettiin hyvin erilaisena verrattuna tuttuun ja isompaan lapsiryhmään. Varhaiskasvatuksen opettajien mukaan lapsi voi esimerkiksi lukkiutua täysin neuvolassa. Varhaiskasvatuksessa toteutetaan havainnointia pidemmän aikaa ja siinä todettiin olevan useampi työntekijä mukana. Jotta terveydenhoitaja neuvolassa voisi tehdä omaa arvioita lapsesta, kokivat varhaiskasvatuksen opettajat lomakkeen olevan edellytys sille. Varhaiskasvatuksen opettajien mukaan Hyve-prosessin ajankohta on hyvä, ja siinä on ehditään hyvin reagoimaan lapsen tuen tarpeisiin ennen koulun aloitusta.

...että neuvolassa on terveydenhoitaja, joka katsoo sen lapsen, kahdenkeskisen tilanne... Päiväkodissa on tilanne monta kertaa erilainen koska tääl on ryhmä lapsia paikalla ja aikuisia meitä on enemmän. H3

No se varmasti antaa semmosen laajemman kuvan, nimenomaan sille neuvolalle, joka on nyt siinä se toimija, jonka tehtävänä on ohjata sit tätä perhettä tai lasta eteenpäin. H4

...jos neuvola tapais vaan häntä sen hetken niin vois tehdä ihan väärät johtopäätökset niin sit siel onkin se meidän pidemmän ajan takaa tehty havainnointi. H2

...se ei välttämättä oo aina semmonen niinku ihan semmonen niinku aito tilanne missä lapsi on siellä. H1

Joskus tietysti voi olla, että joku lapsi lukkiutuu ja sen takia on hyvä, että täälläkin esimerkiks kerrotaan siinä lomakkeessa se, että lapsella on jotkut tietyt kädentaidot tai jotkut tämmöset taidot ihan normaalitasolla et, jos lapsi ei suostu tekemään siellä mitään. H4

Varhaiskasvatuksen opettajat ovat kokeneet, että ovat saaneet kuvattua lapsen vahvuudet ja tuen tarpeet riittävän hyvin. Mikäli heille tulisi vielä sellaista lisättävää, mitä lomakkeessa ei ole, koettiin avoin kohta merkitykselliseksi. Varhaiskasvatuksen opettajat kokivat, että voivat kirjoittaa Hyvelomakkeeseen asiat juuri niin kuin ne ovat, tarkasti ja ystävällisesti. Vahvuuksien esiin tuleminen koettiin myös tärkeäksi sekä lomaketta verrattiin useaan otteeseen varhaiskasvatuksessa käytettävään varhaiskasvatussuunnitelman lomakkeeseen. Hyve-lomakkeen koettiin olevan helpompi täyttää ja tukevan lapsen hyvinvointia rehellisesti.

Täs on tosi paljon sanottu, täs on hyviä asioita ja jos mä haluan sitten vielä sanoa jotain mikä ei kuulu näiden osa-alueille ni täällähän on kohta viis lapsen perheen ja varhaiskasvatuksen esille tuomat asiat. H3

...tämä hyve mallin on hirveän hyvä, hirmusen selkeä, sä voit siihen laittaa just niitä asioita mikä susta tuntu eikä tavallaan asioita tarvitse, vaikka kauniisti kirjoittaa ne, ni ei tarvitse niiku kaunistella niinku nykyvasussa. H3

No siinä ehkä selkeemmin tulee niinku just ne tavallaan, et siin tulee myös niit vahvuuksia ja sitte, et jos mä vertaan taas niinku vasuun... ni mun mielest niinku tos Hyve-mallissa se tulee paremmin esiin. H5

No mun mielestä tämä toimii hyvin, että me sen lomakkeen avulla tosiaan pysytään välittämään sinne neuvolaan tieto niistä asioista mistä me ennen kaikkea ehkä nähdään, että se siellä neuvolassa olis hyvä olla tietosia... H4

7.3 Kehittämisehdotuksia

Kolmas tutkimuskysymys käsitteli Hyve-mallin kehittämiseen liittyviä ehdotuksia. Kehittämisehdotuksia tuli varhaiskasvatuksen opettajilta niukemmin. Tulleet ehdotukset liittyivät yhteistyön parantamiseen, kontaktiin neuvolan terveydenhoitajien kanssa, ja jonkin asteiseen kontrolliin Hyve-prosessin läpi menosta. Yhteistyön koettiin olevan vähäistä, mutta toisaalta tiedostettiin resurssien vähyys. Tuloksissa tuli useasti esiin se, että tiedonsiirto on vähäistä neuvolalta päiväkotiin ja siihen kaivattiin muutosta. Varhaiskasvatuksessa olevat neljävuotiaat käyvät Hyve-keskustelun ja prosessi lähtee kaikkien osalta käyntiin, mutta osan lapsien osalta sen koettiin jäävän kesken eikä palautetta neuvolalta ole aina tullut. Tämä kesken jääminen korostui erityisesti sellaisten lasten kohdalla, kenestä varhaiskasvatuksen opettajilla oli jonkin asteinen huoli. Konkreettisia kehitysehdotuksia oli tehostetun tuen lapsen kohdalla kerran vuodessa oleva yhteispalaveri, suora puhelinyhteys, johon voi tarvittaessa soittaa, valvonta neuvolakäynnin toteutumisesta, ettei kukaan tipahda Hyve-prosessista pois, aikaraja neuvolan palautteelle ja yhteinen loppupalaveri, jossa lapsikin voisi olla osittain mukana.

Miksei joku verkosto palaveri voisi olla ihan niinku et joku loppukeskustelu yhdessä, koonti yhdessä. että ensin on oltu täällä ja sit neuvolas ja sit yks yhteinen missä esimerkiksi se lapsi voisi olla sit mukana. H2

Varsinkin näiden tehostetun tuen lasten kohdalta niin olis tosi tosi hyvä jos voisi edes kerran vuodessa vaikka sitten sen hyvepaperin, no jos se on nyt sit viisivuotiaat ja kolmevuotiaat erikseen, mut voisi edes kerran vuodessa tavata henk.koht näitä terveydenhoitajia ja esimerkiksi vaikka vanhempien läsnä ollessa tai vaikkapa niin mikä musta on ehkä vielä antoisempaa että opettaja, ryhmän opettaja tapaa terveydenhoitajaa vaikka erikseen ensin ja sitten otetaan vanhemmat siihen mukaan. H3

No ehkä just se jonkunlainen niinku valvonta tavallaan siihen et kaikki neljävuotiaat kenestä se paperi sitte just täältäkin niinku tulee ni että sit ne oikeesti jotenkin tarkastettas että nää niinku käy siellä tai jotenkin. H5

Mutta tota se vois olla ihan, jos meillä ois vaikka niinku henkilökunnan jotkut, tai siis oletan et heil on jotkut omat kännykät tai muuta mitä työaikana käyttää, ni jos meil ois vaikka joku semmonen tietty aika millo me voidaan tarvittaessa soittaa tai muuta. Et se vois olla semmonen ehkä kehitettävä asia. H5

Ehkä joku semmonen aikaraja vois olla sielt neuvolasta palauttaa niitä lomakkeita takaisin päin. Et ehkä se ois semmonen välillä sitte niitä tulee niin myöhään sieltä. Semmonen velvoite, et se pitää lähettää myös et ei se oo sit semmosta yksipuolista et se olis molemminpuolista, se tiedon välitys. H1

8 Johtopäätökset

Tässä opinnäytetyössä tutkittiin Hyve-mallia, joka käsittää varhaiskasvatuksessa olevien 4-vuotiaiden lasten Hyve-keskustelun ja neuvolan laajan terveystarkastuksen. Hyve-mallilla tavoitellaan lasten ja perheiden hyvinvoinnin lisäämistä sekä vanhempien, varhaiskasvatuksen ja neuvolan yhteistyön vahvistamista. Lisäksi tavoitteena on mahdollisen tuen tarjoaminen oikeaan aikaan. Varhaiskasvatuksen opettajia haastatteleamalla selvitettiin, miten Hyve-mallia toteutetaan, millaisia kokemuksia varhaiskasvatuksen opettajilla on Hyve-mallin mukaisesta yhteistyöstä ja sen vaikutuksista lasten hyvinvointiin sekä millaisia kehitysehdotuksia varhaiskasvatuksen opettajilla on Hyve-mallin mukaiseen yhteistyöhön.

Tulosten analyysin mukaan Hyve-mallilla on mahdollista edistää lasten hyvinvointia. Hyvinvoinnin edistäminen ja mahdollistaminen edellyttää Hyve-mallissa yhteistyötä perheen ja neuvolan kanssa. Neuvolan tuki varhaiskasvatuksessa ilmeneviin lapsen tuen tarpeisiin on merkittävä, sillä asioiden eteenpäin vieminen on mahdollista neuvolan kautta. Varhaiskasvatuksen opettajille on tärkeää, että he saavat jokaisen lapsen osalta neuvolasta palautetta. Tämä auttaa varhaiskasvatuksen opettajia toimimaan lapsen hyvinvoinnin mukaisesti varhaiskasvatuksen arjessa. Hyve-malli on kehitetty kattavaksi, mutta vanhempien osallisuus on kuitenkin heidän itsensä päätettävissä. Suurimmaksi osaksi vanhemmat osallistuivat ja ovat olleet kiinnostuneita lapsen asioista ja kehityksestä. Työntekijöiden pysyvyyden todettiin edesauttavan lapsen tuntemusta.

Tutkimuksen haastattelujen myötä ilmeni vanhempien kanssa tehtävä kasvatusyhteistyö, ja perheen tukeminen koettiin osaksi lapsen hyvinvointia. Päiväkodissa varhaiskasvatuksen opettajat ovat suuressa roolissa tukitoimien järjestäjinä ja vastuussa niiden toteutumisesta. Suurimmaksi osaksi erilaiset tukitoimet ovat jo käytössä tuen tarpeisen lapsen kohdalla, sillä

tukitoimiin ryhdytään heti kun tuen tarve havaitaan. Varhaiskasvatuksen opettajilla on vastuu Hyve-keskustelusta ja siinä läpikäytävistä asioista. Tiimiltä saatu tuki koetaan tärkeäksi osaksi prosessia. Perheen voimavarojen vahvistamista voidaan tukea sensitiivisellä vuorovaikutuksella keskusteluissa. Lapsen asioista on tärkeää puhua avoimesti, rehellisesti ja lasta auttavalla tavalla. Hyve-mallin vanhemmille suunnatun kyselylomakkeen sekä keskustelurungon koetaan auttavan vanhempien vastaanottavuuteen lapsen asioissa. Vahvuuksien esiin tuominen nostettiin yhtenä asiana esiin, millä on valtavan suuri merkitys lapsen hyvinvoinnin edistämiseen.

Varhaiskasvatuksen opettajat kokivat Hyve-mallin tärkeänä osana lapsen kehityksen ja kasvun seurantaa. Sen avulla on mahdollista antaa neuvolalle kattava ja monipuolinen kuvaus lapsesta varhaiskasvatuksessa. Neuvolassa käynti koetaan pienenä irrallisena hetkenä, minkä vuoksi lapsen toiminta tutussa päiväkotiryhmässä on tärkeä saattaa terveydenhoitajan tietoon. Hyve-malli koskee kaikkia neljä vuotta täyttäviä lapsia ja sen koetaan olevan hyvässä vaiheessa lapsen kehitystä ja kasvua. Tässä vaiheessa on mahdollista jo havaita tulevia oppimisen haasteita. Varhaiskasvatuksen opettajien kokemus Hyve-lomakkeesta oli pelkästään positiivinen. Sen avulla saadaan lapsen tuen tarpeet kirjoitettua niin, kuin ne ovat ja siinä on mahdollisuus tuoda lapsen vahvuuksia esille selkeästi. Hyve-lomaketta tukeva keskustelurungon merkitys on varhaiskasvatuksen opettajien mukaan tärkeä, se tukee Hyve-lomakkeen täyttöä hyvin ja luo pohjaa keskustelulle vanhempien kanssa. Hyve-lomakkeen avulla koetaan, että tieto siirtyy neuvolaan kattavasti ja Hyve-lomakkeen koetaan tukevan neuvolan kanssa tehtävää yhteistyötä. Lasten hyvinvoinnin edistämiseen ei kuitenkaan pelkkä Hyve-lomake riitä, se on konkreettinen työkalu siihen.

Tiedonsiirto lapsen asioissa sujuu varhaiskasvatuksesta neuvolaan Hyve-lomakkeen avulla, mutta vanhempienkin rooli on merkityksellinen. He pystyvät omalla aktiivisuudellaan ja osallisuudellaan vaikuttamaan niin varhaiskasvatuksessa kuin neuvolassa asioiden etenemiseen. Tämän vuoksi on erittäin tärkeää, että varhaiskasvatuksesta saadaan välitettyä juuri oikeanlainen kuvaus lapsesta neuvolaan terveydenhoitajalle ja lääkärille, jotta ammattilaiset voivat yhteisten havaintojen perusteella pohtia, mikä on parasta lapselle. Tämän lisäksi, kun vanhempiin on saatu luotua luottamuksellinen vuorovaikutussuhde, auttaa se lapsen asioiden esiin ottamisessa. Tiedonsiirtoon tarkoitettu Hyve-lomake on erittäin kattava, ja varhaiskasvatuksen opettajat saavat sen avulla välitettyä oikeanlaisen tiedon neuvolaan.

Yhteistyö neuvolan kanssa koetaan enemmän yksipuoliseksi ja yhdensuuntaiseksi. Yhteistyön neuvolan kanssa tulisi olla moniammatillista yhteistyötä, jossa tehdään lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin eteen yhdessä töitä. Varhaiskasvatuksen opettajien mukaan tieto siirtyy hyvin neuvolaan, mutta palautteen saaminen takaisin on selkeästi vähäisempää. Varhaiskasvatuksen opettajat toivovat kattavampaa palautetta, mutta ovat saaneet tarvittaessa yhteyden puhelimitse terveydenhoitajaan, jos lisätiedoille on tarvetta. Kehittämisehdotuksina

varhaiskasvatuksen opettajat toivat esiin neuvolasta saatavan palautteen. Ehdotuksissa nousi esiin myös Hyve-prosessin seurantomahdollisuus ja aikarajoite. Koettiin tärkeäksi, että jollain tavalla kontrolloidaan lasten käyminen neuvolassa ja palautteen takaisin tulemistä tietyssä ajassa. Yhteydenpito neuvolan terveydenhoitajan kanssa olisi tärkeää etenkin niiden lasten kohdalla, joista on herännyt huoli. Esimerkiksi yhteydenpito jonkinlaisen palaverin muodossa, mutta samalla tiedostettiin resurssien ja ajan puute.

9 Pohdinta

Koulunkäynnin alkuvaiheessa esiin tulevat oppimisen ongelmat ovat ennakoitavissa lapsilla jo neljävuotiaana. Mahdolliset haasteet vaikuttavat lapsen hyvinvointiin, minkä vuoksi mielestäni on erittäin tärkeää keskittyä jo varhain tuen tarpeisiin. Varhaiskasvatuksella on oma vastuunsa lasten hyvinvoinnissa, ja lapsen tuen tarpeisiin tulee tarttua heti kun niitä huomataan. Alakoulun maailma voi olla jo hyvin erilainen verrattuna päiväkotiin. Lapsen tuen tarpeisiin ensi kertaa havahduttaessa koulun rattaat eivät ole välttämättä kovin nopeat. Esiin tulleet, esimerkiksi kielen haasteet, ovat voineet jo tässä vaiheessa aiheuttaa lapselle muita ikäviä asioita, kuten kiusatuksi joutuminen.

On mielestäni erityisen tärkeää, että kaikkien lasten kohdalla pysähdytään neljävuotiaana ja keskitytään lapsen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Hyve-malli on mielestäni merkityksellinen väline neuvolalle ja varhaiskasvatukselle, jonka avulla tavoitellaan lapsen hyvinvointia. Varhaiskasvatuksen ja vanhempien yhteistyö alkaa rakentumaan jo ensimmäisestä päivästä, ja koenkin, että varhaiskasvatuksella on suuri vastuu luoda laadukasta vuorovaikutusta vanhempien kanssa. Kun yhteistyön pohja saadaan vanhempien kanssa rakennettua kantavaksi, auttaa jo rakennettu vuorovaikutussuhde moniammatillista yhteistyötä. Tämä korostuu silloin, kun eteen tulee haasteita lapsen kehityksen ja oppimisen kanssa.

Tutkimuksessani nousivat esiin erilaiset tavat varhaiskasvatuksen opettajilla toteuttaa Hyve-mallia. Jäin pohtimaan, onko päiväkodeilla yhtenäistä toimintatapaa tai ohjeistusta siihen, kuinka Hyve-mallia tulisi noudattaa. Koen erityisen tärkeäksi Hyve-lomakkeen sähköisen siirtymisen, sillä se takaa sen, että paperit ovat neuvolassa saatavilla etukäteen ja hyvissä ajoin. Yksi kehittämisehdotukseni on yhtenäinen koulutusmateriaali kaikkiin Hyve-mallia toteutaviin päiväkoteihin. Koulutusmateriaali olisi mielestäni yksi hyvä toiminnallisen opinnäytetyön idea. Koulutusmateriaali voisi kattaa myös neuvolan osuuden, jotta molemmilla moniammatillisen yhteistyön osapuolilla olisi selkeä ja kattava kuva toistensa roolista Hyve-mallissa. Koulutusmateriaali voisi olla hyvin konkreettinen työohje.

Haasteena Hyve-mallissa on varhaiskasvatuksessa koettu yhteistyön jäävän osittain tiedonsiirtymiseen neuvolaan vain Hyve-lomakkeen muodossa. Varhaiskasvatuksen opettajat toivoivat

neuvolalta enemmän tukea, sillä neuvolan rooli on lapsen tuen saamisessa olennainen. Yhtenä kehittämisisideana voisi pohtia esimerkiksi lähetettyjen Hyve-lomakkeiden seurantamenetelmää. Mikäli varhaiskasvatuksen opettaja kokee suurempaa huolta lapsesta, voisi Hyve-lomakkeessa olla lisäksi jokin kohta, jossa se selkeästi ilmaistaan, niin että jokainen lomaketta katsova sen ymmärtää. Esimerkiksi rasti ruutuun -kohta, joka velvoittaa neuvolan ja varhaiskasvatuksen tiiviimpään yhteistyöhön. Jos Hyve-lomakkeet siirtyisivät aina sähköisesti neuvolaan, olisivat ne kaikkien saatavilla, ja niihin olisi myös neuvolalla aikaa rauhassa tutustua ennen kuin lapsi tulee vastaanotolle. Tässä jäisi myös aikaa tiiviimmän yhteistyön rakentamiselle neuvolan ja varhaiskasvatuksen välillä. Tällä tavoin myös neuvola pystyisi pitämään kirjaa, että kaikki lapset käyvät neuvolassa tai ainakin muistutella siitä vanhempia tarvittaessa. Jokaisella varhaiskasvatuksen opettajalla on lisäksi oma tapansa ilmaista lapseen liittyvät vahvuudet ja tuen tarpeet kirjoittamalla. Tämä rasti ruutuun -kohta tukisi myös sitä, että mikäli huoli on herännyt lapsesta ja siihen tulisi tarttua, ei tulkinta kirjoitetusta tekstistä jäisi neuvolan terveydenhoitajan varaan.

Espoossa varhaiskasvatus toimii sivistystoimen alla ja neuvola toimii sosiaali- ja terveystoimen alla. Hallintarajojen ylittävä monialainen ja moniammatillinen yhteistyö on erittäin merkityksellinen lasten hyvinvoinnin edistäjänä ja mahdollistajana. Vaikka suurimmaksi osaksi yhteistyö Hyve-mallissa on koettu toimivaksi, on siinä puutteita myös. Nämä puutteet liittyivät tutkimukseni mukaan tukea tarvitseviin lapsiin sekä siihen, että varhaiskasvatuksen opettajalla on saattanut olla erilainen näkemys tuen tarpeesta kuin neuvolan terveydenhoitajan ja lääkärin näkemys on. Tutkimukseni otos oli pieni, mutta tuloksien vuoksi se antaa mielestäni aiheutta Hyve-mallin lisätutkimiselle. Olisi erittäin tärkeää saada myös neuvolan näkemyksestä tutkittua tietoa.

Koen vahvasti, että lasten kohdalla resurssien tulisi kohdistua varhaiskasvatukseen, sillä se on sijoitus tulevaisuuteen. Mitä myöhemmin lapsen tuen tarpeisiin ja haasteisiin puututaan, sitä haastavampaa se voi olla. Mainitsemani muutosehdotukset ja kehitysideoita Hyve-malliin liittyen (koulutusmateriaali, Hyve-mallin seurantajärjestelmä ja Hyve-lomakkeeseen pieni lisäys) lisäksi koen, että Hyve-mallia olisi hyvä tutkia kunnallisella tasolla. Olisi tärkeää tutkia sekä neuvolan että varhaiskasvatuksen kokemuksia laajemmin. Tällä hetkellä yhteinen keskustelu moniammatillisessa yhteistyössä on vähäistä ja pohdinkin, että voisiko sitä mahdollisesti lisätä. Pidän erityisen tärkeänä sitä, että jokaisessa varhaiskasvatuksen toimipaikassa noudatetaan samanlaisia toimintatapoja Hyve-mallissa, sillä se lisää lasten tasavertaista kohtelua. Neuvolan asetus kattaa koko Suomen, mutta voisiko Hyve-mallin saada myös valtakunnalliseksi, jolloin Hyve-mallin vaikutusta lasten hyvinvointiin voitaisiin tutkia laajemmin koko Suomen osalta? Mahdollisesti tulevien Hyve-mallia koskevien tutkimusten perusteella voidaan päästä kehittämään Hyve-mallin moniammatillista yhteistyötä, ja löytää keinoja yhteistyön parantamiselle sekä lasten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Tämä opinnäytetyöprosessi on ollut hyvin opettavainen useammassa asiassa. Matkan varrella on herännyt monenlaisia tunteita, niin epävarmuutta kuin onnistumisen iloa. Opinnäytetyöprosessi on opettanut tekemään tutkimusta, katsomaan kriittisemmin eri lähteitä, kehittämään oman itseni johtajuutta sekä yhdistämään teorian ja käytännön toiminnan yhteen. Maailman äkillisen muuttumisen Covid-19-viruksen vuoksi, jouduin muuttamaan omaa toimintaani nopeastikin ja etsimään vaihtoehtoisia toteutustapoja työlleni. Työni tavoitteet saavutin, vaikka haastateltavien määrä oli pienehkö ja aineiston saatavuus rajoittui merkittävästi kirjastojen ja koulujen sulkemisen vuoksi.

Tein tässä opinnäytetyössä laadullista tutkimusta ensi kertaa. Vaikka ennen tutkimuksen aloitusta perehdyin laadullisen tutkimuksen toteutukseen, opin koko prosessin ajan uutta. Työn aloituksessa tutkimuksen rajaaminen oli yllättävän haastavaa. Työn rajaamista tuli miettiä koko teoreettisen osuuden kirjoittamisen ajan, ettei opinnäytetyöni teoriaosuus lähtenyt liiaksi rönsyilemään. Tiedonhankinnan, laadullisen tutkimuksen ja kirjoittamisen pajat ovat olleet suureksi avuksi tässä prosessissa. Erityisesti tiedonhankinnan paja avasi minulle uusia hakupalveluja, ja kirjoittamisen pajassa opin paljon opinnäytetyön rakenteesta. Oman työni kannalta oli tärkeää käsitellä koko prosessia pienissä osissa, tehden yksi pala kerrallaan. Tässä suunnittelun tärkeys nousi merkittäväksi. Jos tekisin tutkimuksen uudestaan, kokeilisin teemahaastattelulomaketta ennakkoon. Huomasin, että jotkin valitsemani kysymykset olivat selviä, joihin jouduin selvittämään tarkoitustani enemmän.

Opinnäytetyöni aihe on erittäin tärkeä lasten hyvinvoinnin kannalta. Koen, että opinnäytetyöni antaa tietoa Hyve-mallista varhaiskasvatuksen opettajille ja neuvolalle sekä myös ymmärrystä siitä, minkä vuoksi se on hyvin tärkeä. Hyve-mallin tutkiminen on mielestäni tärkeää, samoin kuin sen jatkuva kehittäminen. Hyve-malli on luotu lasten ja perheiden hyvinvoinnin lisäämiseksi ja on tärkeää, että se toteutuu kaikkialla samalla tavalla lisäten lasten yhdenvertaisuutta.

Lähteet

Painetut

Ahonen, L. 2017. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ahtola, A. 2016. Psykkinen hyvinvointi ja oppiminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Alasuutari, M. 2010. Suunniteltu lapsuus: keskustelut lapsen varhaiskasvatuksesta varhaiskasvatuksessa. Tampere: Vastapaino.

Heikka, J., Turja, L. & Hujala, E. 2009. Arvioinnista opiksi: havainnointi, arviointi ja suunnittelu varhaispedagogiikassa. Vantaa: Printel.

Helenius, A. & Lummelahti, L. 2018. Varhaiskasvatus: perusteita. 2. uudistettu painos. Helsinki: BoD - Books on Demand.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. & Sinivuori, E. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Huhtanen, K. 2004. Varhainen puuttuminen: erityisen tuen tarpeen kohtaaminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Finn Lectura.

Järvinen, K. 2018. Varhaiskasvatuksen tiimikirja: työkirja toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. 1. painos. Helsinki: Pedatieto Oy.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä: miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Nummenmaa, A.R. & Karila, K. 2011. Ammatilliset keskustelut varhaiskasvatuksessa. Helsinki: WSOY.

Ojala, M. 2015. Varhaiskasvatus, esiopetus ja koulun alku lapsen oppimisen ja kehittymisen näkökulmasta. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Padgett, D.K. 2008. Qualitative methods in social work research. 2nd ed. Los Angeles, Calif.: Sage Publications.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannus-osakeyhtiö Tammi.

Vilkkä, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Sähköiset

Helsingin kaupunki. 2019. Perheentuki, Hyve-esite. Viitattu 19.2.2020.

<https://www.hel.fi/static/sote/perheentuki/pdf/Hyve-esite.pdf>

Espoon kaupunki. 2011. Kasvun ja oppimisen tuki varhaiskasvatuksessa. Viitattu 6.5.2020.

<https://www.espoo.fi/download/noname/%7B31BD13D1-0D8C-4E1E-922D-73B37C8886E9%7D/25253>

Espoon kaupunki. 2019. Varhaiskasvatussuunnitelma. Viitattu 20.02.2020. <http://espoo.fi/download/noname/%7B8AE13920-A595-4282-8F42-FD6DC965DF9E%7D/119306>

Espoon kaupunki. 2020. Kasvun ja oppimisen tuki varhaiskasvatuksessa - järjestämisen periaatteet. Viitattu 16.4.2020. <https://www.espoo.fi/download/noname/%7B31BD13D1-0D8C-4E1E-922D-73B37C8886E9%7D/25253>

Isoherranen, K. 2005. Moniammatillinen yhteistyö: välineitä koulutukseen ja työyhteisön kehittämiseen. E-kirja. Helsinki: WSOY. Viitattu 5.5.2020. <https://www.el-library.com/fi/book/951-0-31617-2>

Katajamäki, E. 2010. Moniammatillisuus ja sen oppiminen. Tapaustutkimus ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalalta. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Viitattu 4.5.2020. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/66639/978-951-44-8152-9.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Kekoni, T., Kekoni, T., Mönkkönen, K. & Pehkonen, A. 2019. Moniammatillinen yhteistyö: vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla. E-kirja. Gaudeamus. Viitattu 4.5.2020. <https://www.ellibrary.com/fi/book/9789523455665>

Melhuish, E. 2014. The impact of early childhood education and care on improved wellbeing. "If you could do one thing..." Nine local actions to reduce health inequalities. London, United Kingdom: British Academy. (pp. 33-43). Viitattu 13.4.2020. <https://ro.uow.edu.au/cgi/view-content.cgi?article=2641&context=sspapers>

Määttä, P. & Rantala, A. 2016. Tavallisen erityinen lapsi- Onnistuneen yhteistyön arvoitusta ratkomassa. E-kirja. Jyväskylä: PS-kustannus. Viitattu 4.5.2020. <https://www.el-library.com/fi/book/978-952-451-748-5>

Opetushallitus. 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Viitattu 12.2.2020. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Salmi, S. & Lipponen, L. 2013. Lapsen voimavarat hyvinvoinnin edistäjinä: alle kouluikäisten lasten hyvinvoinnin tukeminen vanhempien, varhaiskasvatuksen ja neuvolan yhteistyöllä. Helsinki: Socca, pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. Viitattu 18.4.2020. http://www.socca.fi/files/3128/Lapsen_voimavarat_hyvinvoinnin_edistajina_-_raportti.pdf

Tahkokorpi-Kamppuri, S. 2018. Vanhempien kokemuksia yhteistyön haasteista varhaiskasvattajien kanssa. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Viitattu 19.2.2020 <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/103402/1526385673.pdf?sequence=1>

Tarkka, K., Komi, A., Nevanen, S. & Tuominiemi-Lilja, T. 2013. Hyve hallussa: opas vanhempien, varhaiskasvatuksen ja neuvolan yhteistyön vahvistamiseen lapsen laajan 4-vuotistarkastuksen yhteydessä. Helsinki: Socca - Pääkaupunkiseudun sosiaalialan oppimiskeskus. Viitattu 15.2.2020. http://www.socca.fi/files/3130/Hyve_hallussa_-_opas.pdf

THL 2020. Lastenneuvolakäsikirja. 1-6 -vuotiaiden terveystarkastukset. Viitattu 16.4.2020. <https://thl.fi/fi/web/lastenneuvolakasikirja/maaraaikaistarkastukset/terveystarkastusten-tarkempi-sisalto/1-6-vuotiaat>

Tuominiemi-Lilja, T. 2012. Hyve-mallin esittely. Lapsen ääni. Hyve-mallin koulutusdiat. Viitattu 16.4.2020. http://www.socca.fi/files/1670/Hyve_4_koulutusdiat.ppt

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011). Viitattu 22.4.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110338>

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta. 2018. Oppimisen tuki varhaislapsuudesta toisen asteen siirtymään: tasa-arvon toteutuminen ja kehittämistarpeet. Viitattu 11.02.2020. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161062/55-2018-Oppimisen_tuki_loppuraportti_27.9..pdf?sequence=4&isAllowed=y

Varhaiskasvatuslaki (540/2018). Viitattu 17.2.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2018/20180540>

Julkaisemattomat

Espoon kaupunki. 2012. 4-vuotiaan lapsen Hyve-mallin mukainen vanhempien ja varhaiskasvatuksen yhteinen varhaiskasvatuskeskustelurunko Espoossa 1.1.2012 alkaen.

Kuviot

Kuvio 1: Hyve-malli (Helsingin kaupunki 2019)	18
Kuvio 2: Yhdistävä luokka ja pääluokat	31
Kuvio 3: Pääluokat ja yläluokat.....	32

Taulukot

Taulukko 1: Esimerkki aineiston redusoinnista eli pelkistämisestä.....	27
Taulukko 2: Esimerkki aineiston klusteroinnista eli ryhmittelystä.....	28

Liitteet

Liite 1: Varhaiskasvatuskeskustelurunko, Espoon kaupunki	48
Liite 2: Teemahaastattelurunko	52

Liite 1: Varhaiskasvatuskeskustelurunko, Espoon kaupunki

4-vuotiaan lapsen Hyve - mallin mukainen vanhempien ja varhaiskasvatuksen yhteinen varhaiskasvatuskeskustelurunko Espoossa 1.1.2012 alkaen

1. Tunne-elämän kehitys, sosiaaliset taidot, vuorovaikutus ja leikki

4-vuoden iässä lapsi

- on utelias, haluaa tutkia, nähdä ja näyttää taitonsa ja on varma itsestään
- on kaikkivoipaisuudesta huolimatta edelleen hellyydenkipeä ”pikkuvauva”, joka kaipaa huomiota
- alkaa tuntea vastuuta ja syllisyyttä
- pelkää usein näköärsyksiin liittyviä asioita: pimeää, oudon näköisiä ihmisiä, käärmeitä, vanhempien poislähtöä
- yrittää ymmärtää ihmisten rooleja ja jäljitellä niitä leikeissään mm. jäljittelee vanhempien toimintaa sekä ottaa mallia saduista ja televisiosta
- haluaa miellyttää vanhempiaan ja aikuisia ja pyrkii omaksumaan sosiaalisia taitoja
- osaa noudattaa sääntöjä aika hyvin ja näkee varsinkin toisen tekemät sääntörikkomukset
- tuntee myötätuntoa (toisen itkiessä) ja mielihyvää voidessaan ilahduttaa tai lohduttaa
- on rikas mielikuvitukseltaan ja hänellä voi olla mielikuvitusystävä
- ei aina ymmärrä toden ja kuvittelun rajaa, hän kokee kuvittelemansa asiat todelliseksi
- leikkii mielellään toisen lapsen kanssa vuorovaikutuksessa, testaa ja muodostaa kaverisuhteita
- osaa jo leikkiessään neuvotella ja tekee työtä sovinnon säilyttämiseksi
- opettelee käsittelemään ensimmäisiä varsinaisia riitoja ja tarvitsee niihin aikuisen tuen
- ottaa leikeissään käsittelyyn vaikeat tunteet - pelon, avuttomuuden, surun, yksinäisyyden.

Mahdollisia kehitykseen liittyviä huolenaiheita

- arkitoimintoihin jatkuvasti liittyvät vaikeudet: esim. ruuasta kieltäytyminen tai ylensyönti, wc-toimintoihin liittyvät ”taantumet” (kastelu, tuhriminen, panttaaminen)
- lapsella on outoja ja tavallista suurempia pelkoja
- lapsi vahingoittaa itseään tai ajautuu jatkuvasti vaaratilanteisiin
- lapsen pettymyksensietokyky on heikko ja hän käyttäytyy aggressiivisesti, eikä osaa sanallisesti ilmaista mieliharmiaan
- lapsi on pitkään alakuloinen
- lapsi kieltäytyy usein ikätasoisesta toiminnasta ja on selvästi epävarma omasta osaamisestaan
- lapsi ei hae eikä ota vastaan aikuisen tukea ja lohdutusta ollessaan surullinen tai satutettuaan itseään
- lapsen on vaikea ymmärtää mitä muut viestittävät ilmeillä ja eleillä
- lapsi vetäytyy eikä liity lapsiryhmän toimintaan ja leikkeihin
- lapsen asema leikissä on aina sama (esim. johtaja, mukautuja, koira jne.)

Tilaa muistiinpanoille:

2. Tarkkaavaisuus, motivoituminen, ajattelu, muisti ja oppiminen

4-vuoden iässä lapsi

- uskaa mitä näkee -lapsen havainnot määräävät ajattelua
- osaa kertoa ajatuksistaan
- järkeilee asioita, joita näki eilen ja ratkoo ongelmia
- kykenee ajattelussaan rinnastamaan, luokittelemaan ja vertailemaan
- muistaa enemmän, muistikapasiteetti on jo 3-4 yksikköä (muistiyksikkö voi olla kirjain, numero, sana jne.)
- pystyy palauttamaan mieleen jo useampia asioita
- toimii suunnitelmallisesti
- ymmärtää ja noudattaa sääntöjä
- oppii, kun häntä ohjataan

Mahdollisia kehitykseen liittyviä huolenaiheita

- lapsi ei opi tai hän oppii hitaasti esim. tuttujen nimiä, lauluja
- lapsi ei toimi annettujen ohjeiden (kuulo) tai vihjeiden (näkö) mukaan
- lapsen on vaikea muistaa omakohtaisia äsken tapahtuneita asioita (esim. mitä on syönyt, missä on käynyt, mitä on nähnyt tai mihin on jättänyt tavaroitaan)
- lapsi sanoo usein ”en muista” ratkaisuna tilanteisiin
- asioiden loppuunsaattaminen on lapselle usein hankalaa
- lapsi välttelee vaativampia tehtäviä ja ponnisteluja
- ulkopuoliset ärsykkeet häiritsevät jatkuvasti lapsen keskittymistä
- lapsi käyttäytyy levottomasti, kiemurtelee tuolilla, näprää tavaroita
- lapsi ei kykene pysähtymään eikä harkitse tilanteita ennen kuin toimii
- lapsi ei jaksa odottaa vuoroaan

Tilaa muistiinpanoille:

3. Kielellinen kehitys

Mikäli lapsen äidinkieli on jokin muu kuin suomi tai ruotsi lapsen suomen kielen taidon arvioinnissa voidaan hyödyntää suomen kielen oppimisen seurantalomaketta.

4-vuoden iässä lapsi

- ymmärtää tavallista puhetta
- kiinnostuu sanaleikeistä ja riimittelystä (kielellinen tietoisuus kasvaa)
- käyttää kieliopillisesti oikeita lauseita - myös sivulauseita
- kertoo tarinoita ja on taitava kertomaan asioista ja tapahtumista (kertova puhe)
- käyttää puheessaan adjektiiveja, osaa kuvailla esineitä ja asioita
- puhuu selkeästi, vaikka joitakin äänneitä saattaa puuttua
- osaa keskustella ja kuunnella muita sekä esittää kysymyksiä kuulemastaan
- kyselee paljon ´miksi ja mitä varten?´ -kysymyksiä ja kaipaa perusteellisia selityksiä

Mahdollisia kehitykseen liittyviä huolenaiheita

- lapsella on suppea sanavarasto
- lapsi ei ymmärrä annettuja ohjeita
- lapsen puheessa esiintyy runsaasti äännevirheitä
- lapsen puheesta on vaikea saada selvää
- lapsen puheessa on huomattavia kieliopillisia virheitä
- lapsen puheessa on niukasti kertovaa ja kuvailevaa puhetta
- lapsella on esiintynyt äänkytsoireita vähintään kolme kuukautta

Tilaa muistiinpanoille:

4. Motoriset taidot ja omatoimisuus

4-vuoden iässä lapsi

- omaa perusliikuntataidot (esim. vakaa kävely, juoksu, hyppiminen) ja hallitsee hyvin tasapainonsa
- hallitsee oikean kynäotteen (sivellinote)
- osaa pukea lähes itsenäisesti (esim. vetoketju ja napit)
- tietää kehonsa osat

Mahdollisia kehitykseen liittyviä huolenaiheita

- sorminäppäryyttä sekä silmän ja käden yhteistyötä vaativat toimet ovat lapselle erityisen haastavia (esim. helmien pujottelu, napittaminen, mukista juominen)
- lapsi ei kykene tekemään samaan aikaan kahta keskittymistä vaativaa motorista asiaa (kantaa jotain käsissään noustessaan portaita)
- lapsi kompastelee ja kaatuilee herkästi
- lapsi ei kykene matkimaan liikkeitä tai asentoja mallista
- lapsi ei osaa hyppiä joustavasti

Omatoimisuus

4-vuoden iässä lapsi esimerkiksi

- käy itsenäisesti wc:ssä
- pesee ja kuivaa kätensä itse
- riisuutuu ja pukeutuu itsenäisesti (ei vielä solmi kengännauhoja)
- käyttää ainakin haarukkaa
- hakee itse juotavaa ja kaataa kannusta
- levittää voita leivälle.

Tilaa muistiinpanoille:

5. Onko perheenne arjessa tekijöitä tai asioita, jotka mielestänne vaikuttavat lapsen kasvuun ja kehitykseen ja joista haluaisitte keskustella varhaiskasvatuksessa tai neuvolassa?

Tilaa muistiinpanoille:

Liite 2: Teemahaastattelurunko

Teemahaastattelurunko

TAUSTATIEDOT	<ul style="list-style-type: none"> • Mikä on koulutustaustasi? • Kauan olet työskennellyt varhaiskasvatuksen opettajana? Entä nykyisessä päiväkodissa? • Kauan olet tehnyt Hyve-keskusteluja?
HYVE-MALLIN TOTEUTTAMINEN VARHAISKASVATUKSESSA	<ul style="list-style-type: none"> • Kertoisitko millainen on Hyve-malli varhaiskasvatuksessa, millainen prosessi se on? • Millä tavoin Hyve-keskusteluun valmistaudutaan? <ul style="list-style-type: none"> ○ Havainnointi, tiimikeskustelu, dokumentoinnin käyttäminen apuna • Kertoisitko miten yhteistyö toimii päiväkodin ja neuvolan välillä Hyve-mallissa? • Miten tiedonsiirto ja palaute toimii päiväkodin ja neuvolan välillä? • Kauan Hyve-mallin mukainen prosessi kokonaisuudessaan kestää?
KOKEMUKSET HYVE-MALLISTA JA SEN MUKAISESTA YHTEISTYÖSTÄ NEUVOLAN KANSSA	<ul style="list-style-type: none"> • Millaisia kokemuksia sinulla on Hyve-mallista varhaiskasvatuksessa? • Millaisena koet valmistautumisen Hyve-keskusteluun? <ul style="list-style-type: none"> ○ Onko valmistautumiseen annettu aika ollut mielestäsi riittävä? ○ Onnistuuko lapsen riittävä havainnointi päiväkodin arjessa? ○ Oletko saanut tiimiltä tukea lapsen havainnointiin? • Miten olet kokenut Hyve-keskustelun ilmapiirin?

	<ul style="list-style-type: none"> ○ Ovatko vanhemmat valmistautuneet Hyve-keskusteluun? ○ Vaikuttaako mahdolliset lapsen liittyvät huolenaiheet millä tavoin ilmapiiriin? • Millaisia kokemuksia sinulla on Hyve-mallin mukaisesta yhteistyöstä neuvolan kanssa? <ul style="list-style-type: none"> ○ Millaisena koet yhteistyön merkityksen? • Mitkä asiat ovat mielestäsi edellytyksiä toimivalle yhteistyölle Hyve-mallissa? • Koetko lomakkeen olevan riittävä tiedonsiirtoon? <ul style="list-style-type: none"> ○ Saatko lomakkeen avulla välitettyä neuvolaan haluamasi tiedon lapsesta? • Onko neuvolan antama palaute tukenut omaa käsitystäsi lapsesta? <ul style="list-style-type: none"> ○ Oletko sitä mieltä, että neuvolan palaute on useimmiten riittävä?
<p>LASTEN HYVINVOINNIN TUKEMINEN HYVE-MALLIN MUKAISELLA YHTEISTYÖLLÄ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Miten mielestäsi Hyve-mallissa tuodaan lasten hyvinvointi esiin? <ul style="list-style-type: none"> ○ Nouseeko yhteistyö neuvolan, kodin ja varhaiskasvatuksen kanssa esiin voimakkaammin Hyve-mallissa? ○ Millainen vaikutus Hyve-mallilla on lasten hyvinvointiin? • Tuleeko lapsen vahvuudet ja tuen tarpeet selkeästi ja riittävästi esille Hyve-mallissa? <ul style="list-style-type: none"> ○ Onko lomake toimiva? ○ Näkyykö vahvuuksien esiin tuominen lomakkeessa selkeämmin? ○ Toteutuuko mahdollinen tuen tarve ja näkyykö se päiväkodin arjessa? • Millaisena koet yhteistyön merkityksen Hyve-mallissa? • Onko mielestäsi yhteistyö hyödyllinen perheelle, neuvolalle ja päiväkodille? <ul style="list-style-type: none"> ○ Toimiiko luottamus Hyve-mallissa osapuolten välillä? ○ Sitoutuuko kaikki osapuolet (perhe, varhaiskasvatus, neuvola) yhteistyöhön?

	<ul style="list-style-type: none"> ○ Mitä jos vanhemmat eivät ole yhteistyöhaluisia? • Mikä on Hyve-keskustelun ero vasukeskusteluun, kun mietitään lapsen hyvinvointia?
KEHITTÄMISEHDOTUKSIA HYVE-MALLIIN	<ul style="list-style-type: none"> • Mitkä asiat mielestäsi toimivat Hyve- mallissa? • Missä asioissa olisi mielestäsi kehitettävää? • Millaisin keinoin mielestäsi varhaiskasvatuksen ja neuvolan välistä yhteistyötä voisi kehittää? <ul style="list-style-type: none"> ○ Onko tiedonsiirtolomake riittävä? Koetko, että saat oman näkemyksesi siinä esille? ○ Tuleeko tuen tarve esiin tarpeeksi selkeästi? ○ Tuleeko neuvolasta aina palaute takaisin ○ Koetko, että olisi tarvetta olla yhteydessä neuvolan terveydenhoitajaa lapseen liittyvissä asioissa? Olisiko tällaiselle tapaamiselle tarvetta?